

Maatalousmuseon perusnäyttelyn esineet

Inventaario 2004

Tiina Rissanen

MUSEON PIHA

2111 Uhrikivi eli kuppikivi. Paistilan Köönikänmäeltä löydettiin 9 pakanuuden ajoilta peräisin olevaa kuppikiveä vuonna 1946. Niitä oli siihen mennessä tavattu koko maassa vähän toista sataa ja Satakunnassa vain yksi. Kuppeja on tavattu suurissa ja pienissä maakivissä ja suoraan kalliossa. Kupprien läpimitta on keskimäärin 7-8 cm ja syvyys 1-4 cm. Kupprien lukumäärä vaihtelee, Köönikänmäen kivissä oli 1-27 kuppia. Pakanuuden aikana kuppeihin pantiin vainajille tarkoitettuja ruoka- ja lepytysuhreja. Kuppeihin tuotiin ensi sadon tuotteita ja lehmän maitoa heti poikimisen jälkeen. Kuppeihin kertyneen veden uskottiin parantavan sairauksia. Uhrikivet olivat monin paikoin käytössä vielä 1800-luvulle asti. Köönikänmäellä oli huomattava asuinpaikka, sillä siellä on 24 polttohautarauniota, joista 8 oli tuohon mennessä tutkittu. Kuppikivet löydettiin polttohautojen läheisyydestä. Kokemäen museon pyynnöstä muinaistieteellisen toimikunnan (nyk. Museovirasto) esihistoriallinen osasto suostui siihen, että yksi kivi siirrettiin museon pihamaalle. Kivi oli metrin pituinen, puolen metrin korkuinen ja yläpinnassa oli hieman yli 20 kuppia. Sittenmin kivi on haljennut.

2101 ja 2102 myllynkivet, kaksi yläkiveä. Köysikosken yläosassa, Lumion koskea perattaessa löytyi kaksi jalkamyllyn kiveä. Jauhatuspinta hyvin tehty, yläpuoli luonnonmukainen. Lumion kosken yläosaan juoksi useita pieniä puroja, joissa oli jalkamyllyjä. Aikojen kuluessa kivet huuhtoutuivat koskeen, josta ne toimitettiin museon pihalle vuonna 1950.

2251 jalkamyllyn kiviä 4 kpl. Kivet hiekkakiveä. Verraten hyvin säilyneitä, yhden reunaan nosturin kauha pirstonut. Kivet löydetty Niskakosken perkaustyömaalta läheltä keskivirtaa, samalla tasolla kuin entinen vesirattaalla käyneen Niskan ja lähitalojen Rudangon ja Vitikkalan sekä Ylistaron kylän talojen yhteismylly aikoinaan sijaitti. Kivien päällä oli puolen metrin paksuinen sora- ja kivikerros. Koskitöiden ylimestari V. Toivonen oli innokas museoharrastaja ja hänen toimestaan kivet säilyivät ja ne tuotiin museon pihamaalle vuonna 1953.

Tuulimyllyn kivi, kauppakivi ja Huivoon myllyn seinäkivi, lisäksi muita kiviä. Lisätietoja Museon esittelyvideossa.

1. KERROS

VILJAMAKASIINI

6 kirjoituspulpetti, opettajanpöytä. Käyttänyt opettaja Vilho Ahlgrèn, joka toimi opettajana Kokemäellä 1880-1904. Pulpetin päällä ovat syntyneet monilukuiset ”Leppä” –nimimerkillä varustetut sanomalehtikirjoitukset.

31 vaatearkku, sukuperintö Horellin suvussa. Kansi valmistettu yhdestä puusta. Pertolan mukaan ollut aikaisemmin seurakunnan raha-arkku, mihin viittaavat kannessa olevat raot.

2021 korkea kaappi. Sisällä 3 kiinteää hyllyä. Ylälistat ovat puuttuneet jo lahjoitushetkellä 1945. Oikeanpuoleisen oven sisäpuolella vuosiluku 1833.

5721 umpipuu. Naulakko / taikakalu. Luonnon muovaama katajanoksa. (kirjoituspulpetin yläpuolella)

2038 valaisin. (katossa) LUX-lamppu. Ulko- ja sisävalaisua varten. Kaasuliekki, lasikupu. Lahjoittanut apteekkari Elfvingin perikunta samaan aikaan kuin kaksi kaasulyhtyä kolmannessa kerroksessa.

5703 tikkaat. Makasiinin alkuperäistä kalustoa.

2326 orsivaaka. Rautaa, kupit puuttuvat. Aikaisemmin omistanut teurastaja Ahlström Hintikkalan Loukolta. (seinällä)

41 vaaka.

2633, 45, 2607, 2638, 4146 metallipuntari.

1124, 686, 683, 1103, 714, 4128, 684, 685 luotipuntari. Luotipuntaria käytettiin pienten tavaroiden punnitsemiseen, erityisesti kiertävät kaupustelijat punnitsivat myytävänä olevia tavaroitaan. Luoti on vanha painomitta 1/32 naulaa eli 13,3 grammaa. (pienikokoiset puntarit)

4151, 44, 5700, 4148, 4154, 4147, 4135, 4130, 4127, 4152, 4153, 4129, 5701, 4133, 4149, 4150 naulapuntari (numerolla 44 luetteloitu 14 puntaria, nämä samat paitsi numerot 5700 ja 5701).

Puntarissa ollut erillinen kädensija, vertaa metallipuntarin kädensijaan. Useimmissa puntareissa on päässä lyijypaino. Punnittava esine on laitettu koukkuun ja kädensijaa on siirretty niin, että varren pienet nastat näyttävät painon nauloissa ja leivisköissä. Naulapuntaria käytettiin, kun myytiin voita, lihaa, silakoita, villoja ym. Naula on vanha painoyksikkö, 32 luotia eli 425 grammaa. 20 naulaa on leiviskä eli punta, 8,5 kg, metrijärjestelmään sopeutettuna 10 kg. (isot puntarit)

4181 ulkovalaisin. (nurkassa, 3 metriä korkea)

4161 viljan säkitysteline. Säkin suun aukipitäjä, käytettiin mitatun viljan säkitykseen.

5722, 5723 viljasäkki. Leimojen mukaan säkeissä alunperin tuotu riisiä Yhdysvalloista.

3658, 4126, 4155 tryykipuu. Käytettiin viljamitassa olevan viljan pinnan tasoittamiseen. (kalikat viljanmittausalustan vieressä)

4179, 4162 viljanmittausalusta. Viljamitta laitettiin alustan päälle mittauksen ajaksi, jotta jyviä ei olisi mennyt hukkaan. (suuret, matalat laatikot)

Alkuperäinen luettelonumero 39 sisältää 9 kpl viljamittoja, jotka makasiinin alkuperäistä kalustoa: 1 puolen kapan, 2 kapan, 2 viiden kapan, 1 kymmenen kapan, 1 viidentoista kapan, 1 kahdenkymmenen kapan ja 1 kolmenkymmenen kapan mitta. Kaikissa mitoissa useita vakauseroita eli *kröönäysleimoja* sekä vuosilukuja. Muut mitat ovat tulleet museoon muualta.

4178 viljamitta 1 litra.

4164 viljamitta 5 litraa.

4172 viljamitta 5 kappaa. Kappa = vanha mitta 4, 58 litraa, metrijärjestelmän mukaan 5 litraa.

4145 viljamitta 10 kappaa.

4167 viljamitta 10 kappaa.

4166 viljamitta hehto.

2616, 4165, 4177, 4175, 39/4171, 4174, 4173, 4163, 4176 viljamitta.

4169 viljamitta 20 kappaa.

4170 viljamitta tynnyri. Tynnyri = 30 kappaa eli 165 litraa.

4160 kymmennysvaaka. Vuodelta 1917. Valmistaja P. E. Sjöstedt, Björneborg. (vihreä)

3949, 4185, 3953, 4156, 4183, 4182, 4157, 3950, 4184, 3952, 4158 punnus. (osa todennäköisesti vanha numero 42, punnuksia 5 kpl)

1015 viljaladon ovi. Ovi, lukko ja saranat puusta. Lahjoitusvuonna 1936 ollut noin 200 vuotta vanha, eli 1700- luvun alusta. Siihen aikaan ovien lukot ja saranat valmistettiin etupäässä puusta. Alkuperäisestä paikasta ei tietoa.

SÄÄSTÖPANKKI

Esineet peräisin Kokemäen säästöpankista, lahjoitettu 1990-luvun lopulla.

5705:1a-b kassakaappi. Osat kuuluvat päällekkäin. Yläosassa mielenkiintoinen lukkolaite: kun neljää rosettia kääntää oikeassa järjestyksessä, ponnahtaa keskeltä esille avaimenreikä. Tarvitaan kaksi henkilöä kääntelemään lukkoja. Lisäksi paikka kahdelle riippulukolle.

5705:2 kirjoituskone, merkki Royal.

5705:3 laskukone. Merkki Addo.

5705:4 laskukone, adding machine. Merkki Burroughs. William Seward Burroughs (1857-1898) keksi laitteen työskennellessään St. Louisissa pankkivirkailijana. Hän koki tarpeelliseksi saada laite, joka helpottaisi kirjanpitäjien yksitoikkoista työtä, josta suuren ajan vei laskuvirheiden korjaaminen. Suuri laskukone patentoitiin vuonna 1888. Oikealla sivulla on ollut veivi, oikeanpuoleinen lasiruutu rikki.

5705:5 laskukone. Numerot ja laskutoimituksen laatu (kerto, jako tms.) valitaan päällä olevilla nastoilla, käännetään kammesta jolloin tulos näkyy alaosan näytössä. Todella yleinen malli, tällainen oli toimistoissa jokaisen työntekijän pöydällä, käytössä 1960-luvulle asti.

5705:6 laskukone. Burroughs calculator.

5705:7 shekinvarmennuskone. Todd Protectograph. Tällä painettiin teksti shekkeihin, laskuihin ym. Tarkoituksena väärentämisen ehkäiseminen. Summan eteen tuli merkki, jonka vuoksi summan muuttaminen myöhemmin oli mahdotonta. Muste meni paperin kuituihin asti eikä ollut poistettavissa mekaanisesti eikä kemiallisesti. Modernit mallit korvasivat tämän mallin 1950-luvulla. 1960-luvulla laitteen kysyntä romahti, kun käyttöön tulivat pankkisiirtolomakkeet. Yrityksen perustivat veljekset Libanus M. Todd ja George W. Todd. Tämän laitteen kehittivät yhdessä Libanus M. Todd ja Charles G. Tiefel vuonna 1899. Ensimmäinen malli tehtiin puusta. Tämä malli esiteltä vuonna 1913, patentoitu 1913-23. Aikaisempi versio patentoitu 1901-12.

RAIVAUS JA OJITUS

428 pinta-aita. Kaikki aidat valmistaneet K. E. Kallio ja työnjohtaja K. Santaoja vuonna 1927.

430 pinta-aita.

427=4043 kolmiriukuinen aita.

431 puutarha-aita. (viimeisenä seinän vieressä, tiheä)

2081 Vitikkalan rusthollin kirkkoportin pienoismalli. Tapana oli sijoittaa talon rakennukset umpipihaan muotoon, asuinrakennukset muodostivat varsinaisen eli miespihaan ja talousrakennukset karjapihaan eli tarhan. Taloon sisälle pääsi vain pihaportin tai tarhaportin kautta. Pihaportti oli usein taidokkaasti valmistettu, tarhaportti jyrkyydellään vaikuttava. Vitikkalan rusthollin rakennukset eivät 1800-luvulla muodostaneet täydellistä umpipihaa. Karjapiha oli umpinainen. Varsinaista pihaa rajasivat rakennusten ohella kivi- ja puuaita. Pihalta katsoen Pahallekoskelle päin johtavalle tielle oli vuoden 1800 tienoilla Kaarle Vitikkalan, suvun kantaisän aikana tehty erittäin kaunismuotoinen portti. Sitä nimitettiin kirkkoportiksi, ehkä sen tähden, että portin kautta talvisin lähdettiin kirkkomatkalle. Portti purettiin vuoden 1910 tienoilla. Kallio rakensi pienoismallin tammihelmikuussa 1949 puolisonsa Olga Kallion o.s. Vitikkalan (kuollut syyskuussa 1948) muistoksi. Olga oli kotoisin Vitikkalasta, ja he olivat aikanaan kihlautuneet portin juurella.

2819 ojapiilu.

704 ojakirves.

2052 kirves. Ongittu Kokemäenjoesta Vuolteen lahdesta noin 3 metrin syvyydestä. Onkija Kalervo Minkkisen onkeen tarttui omituinen ”kala” 14.7.1947. Kirves on vanhaa mallia, maalaissepän

takoma. Ei tiedetä, kauanko esine oli joessa. Rautaosaa peitti puolen sentin vahvuinen ruoste- ja limakerros, samoin varsi oli liman peittämä. Löytäjä toi esineen vielä samana päivänä museoon. (tavallinen kirves)

469 ojapiilu. Käytettiin pensaiden juurien katkomiseen ojaa kaivettaessa. (kapea terä, pitkä varsi)

1073 pieni lapio, perunalasta. Perunamaan lapio.

3432 raudoitettu pikkulapio, perunalasta. Perunamaan lapio.

2999, 4808, 2818, 5717 lapio. Lapioissa näkyy kehitys puisesta terästä raudoitettun puuterän kautta kokonaan raudasta valmistettuun terään.

4799 lapio, jolla kaivettu Kravin kanavaa. Suunnitelmissa oli rakentaa kanava Huittisten ja Kokemäen välille Kokemäenjoen koskisuuden ja vaikeakulkuisuuden vuoksi. Työt alkoivat vuonna 1803 ja päättyivät vuonna 1808 alkaneseen Suomen sotaan. Kanavasta on edelleen maastossa näkyvissä osia. Lisätietoja esim. Esko Pertola: Kravin kanava Kokemäellä. Teljän tanhuvilla VIII.

384 ies, jutapuu. Vuosiluku 1703. Vetohärkien valjastuslaite. Niska- eli sarvi-ies sidottiin niskan päälle sarviin. Vetohärkiä käytettiin lähinnä Lounais-Suomessa.

576 ies ja koukku.

381 ies.

2626 äkeen koukku, puinen.

387 ies. Köyliöstä.

386 kahden härän ies.

MAAN MUOKKAUS

350 risukarhi, risuäes. Risuäes on tehty vuonna 1926 ja sitä on käytetty kahtena kesänä. Äkeen valmisti silloin 83-vuotias valkopartainen isäntä Vasili Rötsä Suojärven pitäjän Leppäniemen kylässä. (katossa)

360 katajapiikkiäes.

577 vinokarhi eli *kaskuri*. Neljä piikkiä, niiden yläpuolella siivet. Käytetty kevätkylvöjen, etupäässä ohran siemenen sekoittamiseen. Käytössä noin 1870-1890 kauran ja ohran multaukseen.

415 piikkijunka. Piikkijunka on ollut käytössä vain Kokemäenjoen ja Loimijoen alueilla, käytetty savikokkareiden pienentämiseen kynnön jälkeen.

467, 1099 kivikuokka. Käytetty kivistä peltoa kuokkiessa. (seinällä)

1019, 358 kokkarnuija. Käytettiin multapaakkujen pienimiseen.

357 lata. Pellon tasoitukseen ja kokkareiden tasoitukseen käytetty työkalu.

361 rautapiikkiäes. Kehittyneempi versio puupiikkiäkeestä.

5727 rautainen maanmuokkausväline. Viisi siivekstä pyörää. (nurkassa)

1100, 471, 4036, 5725, 5726 kuokka. Kuokkaa käytetty peltojen ja piennarten, *pyörtänöiden* kuokkimiseen.

391 aura. Kahden hevosen vedettävä puusiipivältti.

4029 aura, vältti. Vanhinta mallia. Puinen rakenne, irrallinen rautaterä. Käännettävä puusiipi.

362 hanhenjalkaäes. Piikkien muoto muistuttaa hanhen jalkaa. (kolmiomainen äes)

LANNOITUS

336, 340, 1117, 349, 353, 355, 2833 talikko. Sarjassa näkyy talikon kehitys, piikkien määrän kasvaminen ja siirtyminen puupiikeistä rautakärkien kautta rautapiikkeihin.

5718, 5719, 5720 lantaharava. Käytetty lannan levitykseen pellolla.

4035 hakotukki.

612, 512 hakokirves. Tällä hakattiin kuusenoksista lehmien kuiviketta hakotukin päällä. Kehittyneemmän hakokirveen päässä koukku, jolla oksan sai poimittua maasta ilman kumartumista.

470 hakokirves. Pitkä varsi.

4034, 678, 69 vesuri. Vesuria käytettiin kerppujen, *lehtien* eli *kerpojen* tekemisessä kesällä. Ne olivat noin metrin pituisia, läpimitaltaan noin 35 cm ja vitsalla kiinnitettyjä. Lehtikerpoja tehtiin noin 100 kutakin lammasta kohden. Takamailla oli erityisiä lehtilatoja kerpojen säilyttämistä varten. Usein tehtiin myös suuria lehtihaasioita.

571 sekoitusaura. Kolmikyntinen, keskimmäisen kynnen yläosassa siivet. Sekoituksen syvyyttä voi säätää. Käytetty kevätkylvöjen, etupäässä ohran sekoitukseen.

395 sekoitusaura, luettelon mukaan ollut aisat mukana.

2835 junka, jyrä. Hevosen vedettävä peltotyökalu. Käytettiin pinnan tiivistämiseen kylvön jälkeen. Käytössä 1800-luvun lopulta alkaen.

2024 kaksitukaisen junkan pienoismalli. Kallion tekemä. (junkan päällä)

1113 aura. Teräsaaura eli *fluugi*.

794 aura, puuvältti. Punertavaksi maalattu. Peräisin ajalta, jolloin puuvältistä oltiin siirtymässä tehdasvalmisteiseen ”Fiskarsin auran”.

401 vinoäes. (korokkeen päällä, kuten 557 maan muokkaus -osastossa)

54, 55, 56, 57 viikate ja kräksy. Kun kylvöheinää alettiin viljellä, kasvoi se niin korkeaksi, ettei sitä voinut niittää väärävarsiviikatteella. Siihen käytettiin suoravarsiviikatetta eli *sojoa*.

Suoravarsiviikatteella niitettiin myöhemmin myös kauraa, ohraa ja ruista. Elokräksyä käytettiin kauran ja ohran niittämisessä. Taitava niittäjä sai sillä kerralla kauniin sitoman.

2836 kylvövakka. Yhdestä puusta taivutettu, pohjana kaksi lautaa. (hyllyllä)

425 kylvökone. Kylvettiin heinänsiementä. Kone sidottiin ihmisen etupuolelle, kylväjä käveli pellolla ja pyöritti sivulla olevaa veiviä, jolloin edessä oleva pyörä heitti säiliöstä valuvat siemenet kylväjän molemmin puolin pellolle. Konetta ei siis vedetty maassa hevosen perässä.

4038 kovasin. Tehty luonnonkivestä, käytetty sirpin teroittamiseen.

522, 66, 62, 58 sirppi, länsisuomalainen tyyppi. Sirppi tehtiin omistajalleen mittojen mukaan käteen sopivaksi. 58:n varressa koristeena osmansolmu. (oikeanpuoleinen)

5200 sirppi, itäsuomalainen tyyppi. (alempana)

PUINTI

2260-2268 taksvärkkimerkkejä. Taksvärkkipulkan jälkeen tulivat käyttöön metalliset päivätyörahat. Näitä oli erilaisia: suvipäivä, talvipäivä, naisten, miesten ja hevospäivä; koko päivän, ½ päivän ja ¾ päivän merkkejä. Eri merkit olivat eri muotoisia, pyöreitä, kahdeksankulmaisia jne. Illalla päivän päättyessä työntekijä sai lapun, joka tilinteossa palautettiin kartanoon.

602 taksvärkkipulkka. Jäljennös Köyliönkartanossa säilytettävästä pulkasta, Kallio valmistanut mallin mukaan vuonna 1931. Torpparikautena, jolloin torpparit tekivät veronsa pääasiassa työpäivinä, käytettiin veropäivien merkitsemiseen pulkkaa. Toinen puoli säilytettiin kartanossa, toinen puoli torpparilla. Illalla työstä päästyä ne liitettiin yhteen ja vouti sahalla sahasi vinon, kohtisuoran tai ristimäisen jäljen merkiksi naisen, miehen tai hevosen suoritetusta päivätyöstä. Sen jälkeen taksvärkkäri sai pistää pulkan osan taskuunsa, joten päivä tuli pulkkaan. Vouti pani toisen osan konttorin naulaan. Vuoden lopussa tarkistettiin pulkan avulla suoritettu vero. Kun vuoden lopputili oli tehty, saatettiin pulkan toinen reuna vuolla sileäksi ja aloittaa uusi vuosi samaan pulkkaan. Tästä käytännöstä on siis peräisin sanonta ”Päivä on pulkassa”. Kallio on kirjoittanut aiheesta jutun *Kotiseutu*-lehteen 2 / 1954.

14, 997 riiholapio. Riihon lapiointiin.

27 hanko, *anneluspuu*. Käytetty nostettaessa eloja riihen parsille.

12, 2838 varsta. Varstalla puitiin siitä lähtien, kun puinti tapahtui luuvassa, riihet olivat yleensä liian matalia varstalla puimiseen.

5707, 11 yksipuinen varsta, kepakka. Kepakkaa käytettiin viljan puimisessa. Tavallisesti joka syksy tehtiin uudet kepakat. Kepakka täytyi tehdä tuoreesta puusta, jotta se oli riittävän raskas.

2080 puintihäkin pienoismalli, halstari. Viljan ”tappaminen” suoritettiin eräissä riihissä pienehköjä tikapuita muistuttavaa häkkiä eli halstaria käyttäen. Häkin reidet olivat n. 2,5 metrin pituiset. Niitä yhdisti toisiinsa n. 5-7 cm:n etäisyydellä toisistaan olevat puolat eli vartaat, joiden pituus oli n. 80 cm. Häkkiä kannatti neljä n. 70 cm korkuista jalkaa. Häkille pantiin seinään lyödyt elot latvapäästä vastakkain. Noin 60 cm pituisella kuusenoksalla lyötiin, jolloin jyvät irtosivat tähkistä. Kertoman mukaan tällainen puinti oli helpointa, mutta siitä huolimatta puintihäkki ei ollut Kokemäellä yleisesti käytössä. Kallio tehnyt pienoismallin vuonna 1948.

2431 nauriinkylvökone. Laitetta työnnettiin pellolla, edessä oleva pyörä teki vaon, siemenet putoilivat kahdesta laatikosta, perässä olevat siivekkeet multasivat siemenet piiloon. Tästä Pertolalla oli tapana kertoa, että eräs poika kerran arveli esineen olevan mopon prototyyppi.

2110 jyvälapio. Tehty haavasta, pesä veistetty kirveellä. Kulumisesta päätellen lapiota on käytetty paljon. Lapion etupuolella on Oittisen talon puumerkki, sieltä lahjoitettu, kuten ulkomuseon aitat.

3983, 4791, 3994, 4792 lapio.

15 lapio, puun rungosta kaiverrettu.

716 raput. Tehty puolikkaasta hirrestä, 8 askelmaa. Esine on ollut Kanniston tilalla torpan perustamisesta lähtien, viimeksi vilja-aitan rappuina. Lahjoittaja Veini Kannisto Kyttälästä piti rappuja epäkäyttännöllisinä ja vaarallisina kulkea raskas taakka selässä. Hän rakensi aitan parvelle kiinteät raput ja lahjoitti vanhat museoon vuonna 1933.

22 lesimisrousku. Kun ohrat oli puitu ja riiko jäänyt lattialle, toimitettiin lesiminen. Kepakalla, varstalla tai lesimisrouskulla hakattiin riikkoa, jotta jyvät irtoaisivat ja okaat eli harjakset katkeilivat.

16 välppä. Kun riiko oli puitu, kasatiin nurkkaan ns. riikohäkkiä. Riiko laitettiin välppään, jota kaksi henkilöä heilutti. Jyvät putoilivat reijistä, tähkät ja oljet jäivät välppään. Näin saadut jyvät viskattiin viskaimella ja puhdistettiin pohtimella.

2026 riikohäkki. Putajan, Kallion syntymäkodin, riiko. Katto-osa voidaan nostaa pois, jolloin sisäosa näkyy. Alkuperäisestä riikohäkkistä on valokuva Vanhaa Satakuntaa –julkaisussa.

2082 hevoskierron pienoismalli. Kun viljely laajeni ja sato suureni, alkoi puinti käydä ylivoimaiseksi. Suurissa taloissa puimakoneita käytettiin höyryvoimalla, mutta pienet talot eivät voineet niitä hankkia. Ensin turvaututtiin miesvoimalla käytettäviin pieniin puimakoneisiin, mutta ne osoittautuivat liian raskaiksi. Silloin keksittiin hevoskierto käyttämään pieniä puimakoneita. Pienoismallissa näkyy vankka, pystysuora akseli, jonka yläpäässä vaakasuorassa asennossa on hammasratas, joka pyöriessään siirtää voiman väliakselin välityksellä puimakonetta käyttämään. Hammasrattaan pystyakselissa on viputanko. Hevonen vetää viputankoa säännöllistä ympyrää kulkiessa, tällöin puimakone käy. Hevoskierto asetettiin tavallisesti riikohäkin etusivulle, toisinaan taakse, joskus myös riikohäkin päässä olevan suulin seinän viereen. Hevoskierron rattaineen tehtiin tavallisesti kotona itse alaan perehtyneen nikkarin opastuksella. Myöhemmin tulivat käyttöön tehdasvalmisteiset, metallista tehdyt hevoskierrat. Vuosisadan vaihteessa hevoskierrat olivat yleisiä. Vähitellen ne väistyivät puimakoneiden suurentuessa ja höyryvoiman, polttomoottorin ja sähkön tullessa käyttövoimaksi. Kallio valmistanut pienoismallin maaliskuussa 1949.

812, 126 viskain, auskari. Auskareita tiedetään käytetyn Kokemäellä vielä vuonna 1932.

Välppäyksen jälkeen ruis, ohra ja kaura viskattiin eli heitettiin kaarena lujasti seinää vasten. Viskaaja istui pienen tuolin päällä ja heitti nopeassa tahdissa viljan seinää vasten. Seinän viereen muodostui korkea kasa, *ahteellinen*. Jos mukana lensi roska, työ keskeytettiin ja poimittiin roska pois. Mikäli halusi puhdasta jälkeä, ei auskaria saanut ottaa täyteen. Tällöin pääsi vähemmällä pohtimisella. Kun ahde kasvoi korkeammaksi, roskat jäivät ahteen eteen. Yleensä viskaaminen oli piikojen työtä.

24 pohdin. Pohdinta käytettiin viskatun viljan pölystä puhdistamiseen.

2025 = 2839 saunan pienoismalli. Pienoisjäljennös tehty Ala-Pälälän saunasta muistitietojen mukaan. Mallin on valmistanut Kallion tekemien piirustusten mukaan ja hänen ohjauksessaan viulunsoittaja ja puuseppä Erkki Kiviranta Tammelasta. Hän kävi Forssan museon lähettämänä tutustumassa pienoismallien rakenteluun Kokemäen museossa. Malli saatu museoon elokuussa 1944.

23 riihen lattiahirren pätkä, riihen tapana. Riihen lattia tehtiin vahvoista, veistetyistä hirsistä, joita nimitettiin tapanaksi. Riittä tehtäessä tapanat liitettiin tiiviisti toisiinsa ja kirveellä lyötiin liitoskohdan sivuun lastun alkuja. Täten saatiin tiivis pontti. Pölyä ym. Tunkeutui tapanoiden väliin tehden sen yhä tiiviimmäksi. Siten jyvät eivät menneet hukkaan. Survominen oli raskasta työtä, ja sitä sääтели tietty tahti kuten puimistakin. Lattian kuluminen osoittaa, miten kovasti survottiin, vanhimmissa riihissä lattia on voinut kulua 12 cm syvyydeltä. Kulumaton osa on sijainnut seinän kohdalla. Lahjoittanut maanviljelijä Frans Putaja Vitikkalan kylästä.

19 petkel. Petkeleitä käytettiin olkien silppuamiseen ennen kuin silppuri tunnettiin. Toimenpidettä nimitettiin survomiseksi. Kun silppumylly keksittiin, survottiin petkeleellä senkin jälkeen olkien perät.

982 pahnasaha, aumasaha. Valmistettu Eskilstunassa Ruotsissa. Viljaa puitaessa etenkin rukiin pahnat asetettiin suuriin kekoihin. Oljet painuivat tiukkaan, joten niiden ottaminen oli vaikeaa. Keko sahattiin aumasahalla pienehköihin kappaleisiin, jotka koukulla vedettiin irti.

983 pahnarepijä, vetokoukku. Molemmat esineet lahjoittanut kartanonomistaja E. Grönlund Kokemäen kartanosta.

2023 silppurin pienoismalli. Olkien survominen petkeleellä oli niin raskasta työtä, että pyrittiin keksimään työtä helpottavia välineitä. Vaatimattomassa silppurissa pienessä laatikossa olevat oljet katkaisi kädellä liikuteltava puukehyksessä oleva terä. Terään liitettiin myöhemmin poljin ja sitä myöhemmin terä kiinnitettiin suureen pyörään, jota pitkän veivin avulla käytti 3-4 henkeä.

2083 tiilikranan ja tiiliuunin eli tiilihaudan pienoismalli. Tiiliä valmistettiin kotitarpeeksi ja joskus myytäväksikin. Tiilet tehtiin kevätkylvöjen päätyttyä, jolloin oli muilta töiltä aikaa ja tiilet kuivuivat nopeasti. Tiilien valmistuksessa käytettiin tiilikranaa. Se oli korkeahko, astian tapainen ja lujarakenteinen. Astian keskellä olevasta akselistä kulki viistosti alaspäin kiertotanko, joka hevosen vetäessä ja säännöllistä ympyrää kulkiessa pyöritti akselia. Siinä olevat pitkät tapit sekoittivat kranan sisään ajettavan saven, hiekan ja veden puuromaiseksi seokseksi, joka alaosasta olevasta pienestä reiästä purkautui ulos. Siitä seos kuljetettiin pöydälle, missä tiilen lyöjä löi sen tiiliformuun, jossa tiili kuljetettiin kuivumaan riihen ja luuvan lattialle ja kuivumista varten asetetuille laudoille. Kun tiilet olivat kuivuneet, luotiin tavallisesti kesantopellolle tasapohjainen syvennys, johon tiilet kannettiin ja ladottiin niistä yksi- tai kaksipesäinen tiilihauta. Siitä alkoi tiilenpoltto, jonka suoritti kokenut henkilö. Se oli tärkeä tehtävä, koska polttamisesta riippui tiilen hyvyys. Ne eivät saaneet palaa liiaksi, jolloin niistä tuli muodottomia möhkäleitä. Liian vähän poltetut tiilet taas olivat hauraita. Tiiliuunin latominen vaati taitoa, jotta siihen tuli hyvä veto. Vetoa säädeltiin polton kuluessa luomalla multaa uunin sivulle ja päälle. Poltto kesti useita päiviä. Koko ajan paloi tuli pesässä. Usein iltaisin kokoontui naapurin nuoria ja vanhoja tiilenpolttajaa hauskuuttamaan. Toisinaan niistä muodostui kisa- ja leikkipaikkoja. Kallio tehnyt heinäkuussa 1949.

2840 pärehöylän pienoismalli. Valmistanut Väinö Tuominen.

2841 niittuladon pienoismalli. Kallio valmistanut vuonna 1910.

50 väärävarsiviikate, vikahe. Terä on kiinnitetty varteen kuusen näreellä. Väärävarsiviikate oli aikoinaan ainut heinäkaatoväline. Heikonlainen nurmiheinä kaatuikin sillä erinomaisesti. Heinänniitto aloitettiin kello neljän aikaan aamulla, koska kasteen aikana heinä katkesi parhaiten. Usean miehen ryhmä niittämässä kirkkaat terät välkkyen oli komea näky, huonommankin miehen täytyi pitää puolensa, jottei järjestys olisi särkynyt.

65 harava. Valmistettu vuonna 1814.

356 hanko, sepän takoma.

2848, 2843 taakkavitsa, vitta. Laitettiin heinäkasen ympärille ja kannettiin heinät latoon.

3989, 4004, 463, 464 tiilivormu. Käytettiin tiilien lyömiseen.

tiiliskivi 2 kpl

5708 käsikivet, länsisuomalainen tyyppi. Käsikiviä käytettiin aikaisemmin jauhojen valmistamiseen, myöhemmin ainoastaan puuroksien teossa.

25 viljanlajittelija, triöri. Valmistettu n. 1880, tuotu Englannista Kokemäen kartanoon tuomari Eugen von Knorringin aikana. Siirtyi myöhemmin Kokemäen maamiesseuran omistukseen, joka käytti sitä vuoteen 1926 asti.

KULKUNEUVOT

1058, 2849, 760, 2847, 2848, 3544 kuolaimet.

2846 2 kpl, 2844, 2845 3 kpl jalustin.

5709 silarengas.

946 kannus. Taidokkaasti valmistettu.

745 satulavyö. Nahkaa ja rautaa.

604 naisten satula. Lahjoittanut mv. Tigerstedt Napparilta vuonna 1930.

5730, 367 satula.

368 satula. Tehty yhdestä puusta. (keskimmäinen)

432 länget, ränget. Maalaamattomat. Luettelon mukaan ”käytetty ehkä jo 150 vuotta sitten”, kirjoitettu 1927 eli länget 1700-luvun lopulta.

2850, 434, 440, 817, 433, 446, 503 länget, ränget.

447 länget, ränget. Yläkoristeessa linnunpää-aihe.

457 länget, kranain ränget. Linnunpää-koristelu.

2043, 1172 länget, ränget

5711 satulavyö.

928 suonirauta. Käytettiin eläimiä parannettaessa, välskäri päästi verta eläimistä kuten ihmisistäkin.

2851, 3553 kavionveistorauta, kaavanveistelyrauta.

2855, 2856, 2857 luokki, luokka. Sitkeästä lehtipuusta; pihlajasta, lehmuksesta tai koivusta taivutettu kaari, jolla länget rahkeiden välityksellä joustavasti kytketään aisoihin. Hevosen vedettävä paino jakaantuu tasaisemmin eivätkä aisat lyö hevosen kylkiin.

5712, 5713, 2809, 2852 3 kpl, 2859 4 kpl, 2854 2 kpl, 2853, 5714, 2858, 3995, 5715

hevosenkenkä. Suurta kenkää keskellä on käyttänyt venäläinen sotasaalishevonen Kolsin voimalaitoksen työmaalla.

5706 silankaari, silavaljaiden osa.

461 selustin, setolkka, *sitolkka*. Valjaiden osa, joka hevosen selkään sään taakse mahavyöllä kiinnitettynä hihnojen välityksellä kannattaa valjaita ja aisoja. Tämä 1800-luvulla käyttöön tullut venäläisperäinen selustin korvasi sitä vanhemman valjassatulan.

378 silankaari, *kranain* sankka.

374 satula.

482, 5712 ohjas, punottu hevosen jouhista.

1106 aisakello, messinkiä, kaksi kieltä.

1108 aisakello, yksi kieli.

2091 kello.

1107 aisakello, messinkiä, kaksi kieltä.

1110 kello, terästä.

413 poron kello. Messinkiä. Raumalta, ei liity poron rekeen tai valjaisiin.

424 kuurireki. Tuulilasi ja kuomu. Talvella penkin alle laitettiin kuumia tiiliä, jotka pitivät reen lämpimänä. Matkustajat kääriytyivät turkiksiin, joten matkanteko oli varsin mukavaa. Reki on alkuaan Kokemäen kartanosta. Kulkenut huutokaupasta huutokauppaan, lopuksi lahjoittajalle mv. Niilo Jaakkolalle Vuolteelta.

423 kirkkoreki. Koristeltu maalauksilla, vihreä sävy. Ostettu Kiettareen Hannulan huutokaupasta vuonna 1916.

2860 poron ahkio. Valmistettu 9 laudasta, jotka tuettu 6 kaarella. Maalattu aikoinaan vihreäksi, maali kulunut. Kokemäen miehet toivat sodan jälkeen mukanaan Sallasta.

2354 poron valjaat. Niiltä ajoilta kun kauppias J. Häyhtiöllä oli poroja Tulkkilassa.

816, 817 poron länget.

5728 nuoren urosporon sarvet. (seinällä)

5710 potkukelkka. Kelkan on omistanut Amanda Helin o.s. Porra, syntynyt Kauvatsalla 31.1.1866 ja kuollut Kokemäellä 15.11.1941. Amanda Helin oli Säpilän Säterin emäntä ja naimisissa M. David Helinin kanssa.

32 matkavakka. Tehty hylkeennahasta. (reen takana)

36, 37 matkavakka. Esko Pertola kertoi, että hänen isänsä oli kerran reellä liikkeellä Tyrvään seudulla ja eväät oli pakattu tällaiseen matkavakkaan. Kun isä oli alkanut syödä eväitä, olikin vastassa ikävä yllätys. Vakan avaimenreiästä oli sisälle pujahtanut muutama torakka. Hän tyhjensi vakan järven jäälle ja poikkesi lähellä olevaan sukulaistaloon pyytämään uudet eväät, eli nälissään ei sentään tarvinnut olla.

2658 sukset ja sauvat. Malliltaan haapaveteläiset. Suksen pituus 306 cm. Jalanalus kumia. Kiinnitys nahkaremmillä.

550 sukset. Valmistettu puusta, nahkaremmit. Lahj. tilanomistaja Vilho Lundström Köyliön Puolimatkankartanosta. Lahjoittajan arvelun mukaan sukset ovat 1860-luvulta ja niillä olisi hiihdetty etupäässä metsissä. Mainittuna aikana olivat sukset paikkakunnalla melko harvinaisia.

4937 suksi. Eri pituisten suksien nahalla pohjattu oikean jalan lyhyt potkusuksi oli nimeltään kalhu, vasemman jalan pitkä liukusuksi oli lyly. (lyhyt)

2563 luistimet. Puujalustin, rautainen terä, kiinnitys nahkahihnoilla.

(portaan alla)

509 polkupyörä. Pyörä on kulkenut Tigerstedtin suvussa. Pyörällä on ajettu Helsingistä Tornioon ja Helsingistä Kokemäelle. Pyörässä on ollut umpikumit. Tällaiset pyörät olivat käytössä 1880-1890-luvulla. Kallio osti pyörän Napparilla kapteeni Tigerstedtin jälkeen pidetystä huutokaupasta 9.9.1930 hintaan 35 mk. Ostohetkellä pyörästä puuttui satula, lisätty myöhemmin. Kokemäen Uno (Osmo Pertola) käytti pyörää rekvisiittana esityksissään.

2040 jahtirattaat. Pyöreäperäisiä kahdella istuimella varustettuja ajelukärriä nimitettiin jahtirattaiksi. Nimensä ne saivat siitä, että korkeat herrat, jotka tavallisesti ajoivat parihevosten vetämillä vaunuilla, metsästysmatkoilla käyttivät kevyitä rattaita. Ne olivat siromuotoisia, kevyitä ja hyvin valmistettuja. Sellaisia hankkivat vain varakkaat henkilöt. Kärriä lahjoitettu Laurin tilalta.

662 vaunut. Kahden hevosen vaunut. Vaunut ovat aikaisemmin kuuluneet kapteeni Fr. Grönholmille Säpilän kylän Säterin ratsutilalla. Noin vuonna 1921 ostivat vaunut valjaineen tilalla pidetystä huutokaupasta maanviljelijät Ransu Horelli ja Antti Paturi Ylistaron kylästä maksaen niistä 2000 mk., lahjoittivat ne museoon vuonna 1931 tai 1932. Vaunut olivat 1800-luvun loistokulkuneuvoja, joilla hyvien hevosten vetäminä saattoi kulkea pitkiäkin matkoja säästä riippumatta. Niitä käyttivät etupäässä säätyläiset, eikä niitä Kokemäellä ollut kuin muutamat. Luettelossa myös toiset kuomuvaunut numerolla 1166, niiden olinpaikasta ei mitään havaintoa.

5704 piiska.

umpipihan portti. Karjapihan portti. (numero on mutta ei näy)

HEINÄEVÄÄT

2862 valjaiden osa, häntähihna? kortistossa päätset.

1089 tuohikontti. Ruoka kuljetettiin tuohikontissa silloin, kun työskenneltiin kaukana kotoa. Se oli erinomainen säilytyspaikka. Sisältö säilyi sateellakin kuivana ja lämpimällä ilmalla viileänä. Sitä käytettiin myös kaupunkimatkoilla.

5716 leilin kantokoukku.

285 leili. Leilissä kuljetettiin kaljaa, maitoa, piimää ja monesti myös ”miestä väkevämpää”. Sen puhdistaminen oli vaikeaa. Puhdistamiseen käytettiin pieniä kiviä, jotka asetettiin leilin sisälle ja veden kanssa ravisteltiin.

2861 hevosen eväsvakka, heinäpussi. Heinät käärittiin verkkoon, hevonen söi verkon silmästä.

2863 haarapussi (sisällä puulautaset 203 ja 878 sekä puurasia 1092). Tehty hurstista. Keskellä aukko, josta voi sijoittaa tavaraa pussin molempiin päihin.

KATOSSA

396 perunamaan aura, luettelon mukaan kahden hevosen vedettävä kyntöaura, sekoitusaura.

418 aisat, puukoukkuaisat.

389 viuhka ja aisat, yhden hevosen vedettävä.

397 aura, länget ja setolkat. Kahden hevosen vedettävä rautasiipivältti.

575 aura, vältti (lyhyt varsi). Yhden hevosen vedettävä. Käytetty nurmikyntöön pienviljelijätalouksissa.

5766 aura. Puinen runko, rautainen kääntösiipi.

1114 aura. Puuta ja terästä. Hankittu museoon 1936 huutokaupasta.

2. KERROS

5957 öljymaalauk, museon perustaja K. E. Kallio. Maalannut K. Lehmusvaara vuonna 1948.

5731 Porakone, jolla Kallio teki museon pienoismallit. Lahjoittanut Heikki Ajanko, joka toimi Kallion apulaisena ja tämän kuoleman jälkeen itse askarteli porakonetta apuna käyttäen.

2131 = 2809 lehtisaha. 1900-luvun alussa valmisti eräs porilainen mies leikkikaluja verrattain suuressa määrin. Hänellä oli alussa tehdasvalmisteinen lehtisaha, jonka hän muutti polkusahaksi. Kallio osti sahan ja valmisti sillä I maailmansodan aikana monenlaisia leikkikaluja, esim. perhosia liikkuvin siivin, lintuja ja muita eläinaiheita sekä kirjainkuutioita. Sahaa hän käytti myös rakentaessaan museon pienoismallit saha- ja myllylaitoksista. Se oli Kallion käytössä useita vuosikymmeniä toukokuuhun 1951 asti, jolloin hän lahjoitti sahan museoon.

JAUHATUS

29 käsikivet, länsisuomalainen tyyppi.

30 käsikivet, länsisuomalainen tyyppi.

5747 käsikivet, pelkät kivet 29:n alla

3929, 5746 viljamitta. Kotikäyttöön, koska ei tarkistusleimoja.

296 tuulimyllyn pienoismalli. Tarkka jäljennös Paistilan kylän Kupin talon tuulimyllystä, joka hajotettiin 1927. Jäljennöksen tehnyt Y. Kupi.

297 tuulimyllyn pienoismalli. Tehnyt K. E. Kallio

298 tuulimyllyn pienoismalli. Tarkka jäljennös Ylistaron kylässä olleesta Mäki-Horellin mamsellimyllystä. Tehnyt K. E. Kallio

299 tuulimyllyn pienoismalli. Tehnyt K. E. Kallio

2027 jalkamyllyn pienoismalli. Jalkamylly on vanhin ja alkeellisin malli vedellä käyvistä myllyistä. Sellainen voitiin rakentaa pieneenkin puroon tai ojaan. Syys- ja kevättulvan aikaan vesi juoksutettiin lautaista ruuhta myöten pitkiä matkoja. Täten kerääntyi vettä riittävästi myllyn pyörittämiseen. Vähien vesien aikana mylly ei käynyt lainkaan. Tällaisia jalkamyllyjä oli aikanaan Kokemäellä kymmeniä. Pienoismallissa näkyvät kaikki myllyn osat ja siivellistä jalkaa pyöritettäessä ne liikkuvat kuten kuten myllyssä ikään. Tarkempi kuvaus myllystä on Vanhaa Satakuntaa –kirjassa sivulla 504. Kallio tehnyt pienoismallin talvella 1945.

2027 ratasmyllyn pienoismalli. Kallion tekemä. Huivoon vesimylly rakennettiin 1860-luvulla ja purettiin 1930-luvun lopulla.

2832 kryynipontto ja nuija. Ponto valmistettu yhdestä puusta.

3955 kehysaha, suurikokoinen, kiiloilla kiristettävä. (jauhatusosaston takana)

PAKARI

1043, 1044 leipäkärväät. Leipäkärväiden varassa leipälaudat, joiden päällä leipä sai nousta.

3928 leipälaudat 6 kpl.

133 ämmänlänget, vedenkantoränget, haahlat. Ostettu herastuomari K. A. Sippolan huutokaupasta vuonna 1927 hintaan 2 mk. Rängillä kannettiin vesiämpäreitä.

1126 korento, tanko. Kaksikorvaisen saavin kantoväline. Kaksi henkilöä kantoi, yksi tangon kummassakin päässä, korenon poikkipuu asetettiin saavin kahvojen reikiin.

420 luisu, luju, kolu. Valmistettu puusta ja vitsasta. Luisua käytettiin talviaikana saavin kuljettamiseen. Saavin uurre pantiin luisun syvennykseen ja yksi henkilö veti vitsasta, toinen työnsi ja piti kiinni saavista. Kuljetuslaite oli yleinen 1800-luvun lopulla.

681 naulakko. Katajaa, 9 oksaa toimii nauloina. Kaksi puutappia lyöty lisäksi ja yhdelle varattu reikä. Riippunut orressa, joten eri puolella olevia nauloja on voinut käyttää. Käytetty saappaiden, kenkien, kintaiden, hihnojen, suitsien ym. kuivatukseen.

682 läpipuu. Taikakalu. Käytettiin taikomistarkoituksissa vielä 1870-luvulla ja ehkä myöhemminkin. Esimerkiksi itkeviä lapsia rauhoitettiin pujottamalla heidät 3, 6 tai 9 kertaa myötä- tai vastapäivään reiän läpi. Kolmella jaolliset luvut olivat pyhiä lukuja. (seinällä taikinatiinun yläpuolella)

3893 taikinatiinu, juuriastia.

3894 sekoituskauha, lava. Käytettiin taikinasekoittamiseen.

3927 taikinakaukalo, yksipuinen. (kaapin päällä)

278 savipytty, kruuku. Lahj. K.E.Kallio.

755 kaappi. Kaksi hyllyä. Sepän tekemät saranat ja haka, lukko puuttuu. Lahjoittanut pienviljelijä K. Kuusisto Järilästä vuonna 1933, kaapin valmistanut lahjoittajan äidin isän isä. (sisällä Teljän tanhuvilla -julkaisuja)

2649 = 2502 kirnu.

764 tuoli. Jykevätekoinen. Käytetty Paistilan kylässä Juntelin (?) Miinan mökissä. Lahjoitushetkellä vuonna 1934 esineen arveltiin olevan toistasataa vuotta vanha.

3607? tervapytty.

5744 penkki. Pituus yli 5 metriä.

3911 leipähöylä. Huonohampaiset vanhat ihmiset murensivat kuivan, kovan leivät pieneksi leipähöylän avulla, alla on laatikko, johon murut varisivat. (penkillä)

2247 vaaka. Ns. pitkä vaaka. Käytetty apteekissa, lahjoittanut apteekkari v. T. Nissilä.

79 tuoppi. Valmistettu lepästä.

1010 yksikorvainen kaljatuoppi. Tehty yhdestä puusta, ei vöitä, maalaamaton.
1028 lusikkakampa. Ruoka syötiin yhteisestä kupista. Jokaisella oli oma lusikka, joka käytön jälkeen nuolttiin ja laitettiin seinälle lusikkakampaan.
965, 193, 2720, 3879, 906, 2720, 3877, 2720, 195, 188, 2720, 3884 puulusikka.
187 lusikkakampa. K. E. Kallio valmistanut näkemänsä perusteella vuonna 1926.
188 puulusikka 3 kpl.
180 seinäkello. Koneisto puinen. Tuntiviisari kiertää taulun ympäri vain kerran vuorokaudessa. Lahjoitusajankohtana 1927 kellon arveltiin olevan noin 200 vuotta vanha, eli 1700-luvun alkupuolelta. Kello on kulkenut sukuperintönä Kaarenojan Kestillä.
3220 lapsen istuin. Vemmelpuun runko. Opettaja Saarilehto on oppilaiden avulla tehnyt uuden istuimen, luetteloidijan mukaan hieman väärin. Ollut käytössä 1800-luvulla Jokelan talossa.

2714 leivinpöytä. Pöytälevy irrallinen, käännettävä. Nurjaa puolta käytettiin leivottaessa.
277, 2884 leipäkori, punottu pajusta.
811, 2719 leipäsarvi. Sarvella tehdään reikä leivän keskelle.
271, 1081, 3466 leipäpuskoin. Leivän kuviointilaite, pisteltiin leipään reikiä.
1188 taikinakaavin.
2715 kaulin. Uurrekuvio.
2721 taikinalasta.
246 jauhovakka ja kansi.

1192 astiahylly, keittiöhylly. Alaosassa ns. klahvikaappi, jossa hylly, ylhäällä neljä hyllyä. Entisajan vanhoissa suurissa pakareissa oli pakarin muurin lähellä astiainsäilytyshylly. Se oli puusta tehty. Useimmiten rautahakoilla seinään kiinnitetty, joskus leveän, yksipuisen pakarin penkin päälle sijoitettu. Klahvia käytettiin toisinaan pöytänä.
671 kahvinpaahdin, kahviprännäri. Sylinterin muotoinen laatikko, rautapeltiä. Lahj. maanviljelijä Tigerstedt Napparilta vuonna 1930. Todennäköisesti Kokemäen vanhin kahviprännäri. (ylähylly, 1. vasemmalta)
3918, 1968, 2709, 1131, 1067, 2401, 2488 kahvimylly. Kahvipavut ostettiin tuoreina, ensin ne paahdettiin kahvinpaahtimella, *prännärillä*, ja sitten jauhettiin kahvimyllyssä. (ylähylly)

21, 212 puuvati. 212:ssa useita puumerkkejä. (2. hylly)
211 pahkavati. Valmistettu koivun pahkasta.
221, 2479 puuvati, puupilkkumi.
879, 220, 3179 iso puulautanen.
2708 tinalautanen, isokokoinen.
1011, 1012 peltilautanen.
3902 aluslautanen, metallia, pieni. Toinen palkinto ammunasta.

214 puuvati. (3. hylly)
8 ?, 3842, 3850 savivati, kivivati. 3842:n sisäpuoli lasitettu, jotta ruoka ei imeytynyt astian seinämiin. 3850 lasitettu ulkopuolelta.
940 ? savimortteli ja mäntä.

217 puuvati. Valmistettu puusta sorvaamalla. (4. hylly)
707, 902, 904, 2544, 3812, 3819, 3920, 3821, 3858-3876, 3878, 3880-3883, 3885, 3887, 3888, 5732 puulusikka.

- 820 tuohivakka ja kansi.** Kun talon työväki meni töihin etäälle, piti ottaa ruoka mukaan. Rasioissa oli voita, lihaa tai silakoita. Rasioita kuljetettiin tuohikontissa.
- 797 tuohiastia, kaffetoosa.** Paahdetun ja jauhetun kahvin säilytysastia. Tuohta, pohja ja kansi puuta.
- 898 jalallinen puurasia.**
- 248 jauhovakka.**
- 2106, 2585 puulusikka.** Karjalan kannakselta, venäläinen malli. Tuotu sotamuistona vuosina 1943-1944.
- 194 puulusikka.** Ensimmäisen maailmansodan aikana Kokemäellä majailleet venäläiset sotilaat käyttivät tämäntyyppisiä lusikoita. Tämäkin lusikka on venäläisten sotilaitten jättämä.
- 587 kaffetoosa.** Käytetty kahvin säilyttämiseen. (puulaatikko)
- 589 tuohirasia, kaffeetoosa.** Kannessa nuora kannen avaamista varten. Vuosiluku 1866. Käytetty kahvin säilyttämiseen.
- 5603 kahvipavunmurskain.** Omatekoinen, kahvimyllyt olivat kalliita eikä tekijällä ollut varaa sellaiseen, joten kehitti oman mallin. (pitkulainen laatikko)
- 796 puurasia,** kahvinsäilytysastia, *kahvitoosa.* Käytetty paahdetun ja jauhetun kahvin säilyttämiseen.
- 2349 jauhovakka.** (sisällä kahvinpajuja)
- 1129 jauhovakka,** kahva puuttuu. (sisällä kahvinpajuja)
- 3830 lautanen,** emalia. (5. hylly)
- 938, 939 lusikka.** Lusikat ostettu Kauvatsalla museoesineitä keränneen kauppias Ruususen huutokaupasta. Muistuttaa myöhempää Kultakeskuksen Musla-sarjaa. Jo keskiajalla ruokailuvälineissä käytettiin simpukka- tai kissankäpäläaiheisiä koristekuvioita.
- 5234 veitsi 2 kpl,** luupäisiä.
- 5235 haarukka, kaffeli 3 kpl,** luupäisiä, kolme piikkiä.
- 3821, 3822 haarukka, kaffeli.** Puuvarsi, kolme teräspiikkiä.
- 1062 posliinilautanen.** Haljennut kahteen osaan. Pohjassa leima Davenport. John Davenport, Longport, Staffordshire Potteries toimi vuosina 1793-1887 Englannissa.
- 1063 teekannu ja kansi.** Posliinia. Kuten ed.
- 2628 sokeriastia.** (posliinikuppi). Vuonna 1965 arvioitu 150 vuoden ikäiseksi.
- 3828 sokeriastia.** Pyöreä, koristeellinen, neljä pientä jalkaa.
- 804 sokeriastia.** Lasia, 1800-luvun loppupuolelta.
- 673 sirotin.** Posliinia.
- 2440 saviputeli.**
- 1003 tupakansäilytysastia.** Valmistettu puusta, maalauskoristelu. Venäläistä kotiteollisuutta, joka monin paikoin oli kehittynyt korkealaatuiseksi, Suomessa myytiin monenlaisia venäläisiä tuotteita. (pyöreä kuppi)
- 3191 punkka, viilikehlo.** Yhdestä puusta valmistettu, yksi vanne, maalaamaton. Pohjassa puumerkki. (alahylly)
- 3886, 2657 voilasta.**
- 973 piimäkauha.**
- 3832 metallivuoka, pläkkiloora.** Valmistettu pläkkipelistä. Käytetty kakkuvuokana.
- 3833, 3834 kakkuvuoka, pläkkiloora.** Pitkulainen vuoka, valmistettu pläkkipelistä.
- 3831 siivilä.**
- 1134 marjanpaimuri.** Käytetty vuoden 1910 tienoilla, harvinainen siihen aikaan.
- 3840 petkel, sallattirauta.** Sydämen muotoinen aukko, puuvarsi. Käytetty salaattien pienentämiseen.
- 3826, 2713, 3823 sokeriloukku.** Käytetty sokeritopan pienentämiseen.

4557, 3816, 3194 sokerisakset. Sokerin pienentämiseen.

3827 mausteteline. Valmistettu pellistä, koristeellinen. Tilaa kuudelle pullolle, vain yksi jäljellä.

5742 samovaari. Venäläinen. Lämmitettiin hiilillä.

202 puulautasten säilytysteline.

204, 205, 206, 239, 767, 872, 880, 907, 908, 909, 910, 1211, 2644, 2707, 2710, 2711, 3177, 3178, 3766-3784, 3787-3802, 3804-3812 puulautanen, 60 kpl. Alun perin luetteloitu 28 kpl numerolle 203, 14 kpl numerolle 204 ja 9 kpl numerolle 205. Numero 204 hankittu Kukolan sotilasvirkatalon vuokraajan M. Vesikon huutokaupasta.

2329 liesi. Vanhanaikainen pakarin liesi (*liäsi*) eli avotakka. Liesi ostettiin Hintikkalan kylästä Sandra Rosnellilta pääsiäispäivänä 1956. Se valokuvattiin, piirrettiin ja purettiin, ja tiilet kuljetettiin museolle. Ne varastoitiin toistaiseksi, koska museota vaivasi tilanpuute.

2710, 2711, 2707, 1211, 767, 239 mortteli. Käytetty kahvin ja mausteiden hienontamiseen.

5741 lyhty.

4617 leipälapio. Leivät laitettiin uuniin ja otettiin sieltä pois lapiota käyttäen.

1033 makkarakaukalo. Makkaramassa sekoitettiin kaukalossa. Makkarat tehtiin pestyyn sian suoleen. Suolen pää pingotettiin makkarasarven ympärille, ja makkaramassa työnnettiin suoleen. Sen jälkeen makkarat keitettiin kypsiksi.

1034 makkarasarvi.

3890 makkaratikkuja 12 kpl, käytetty makkaran valmistuksessa. Päät palaneet.

3813 juustokehä. Runsaasti kaiverruksia.

2329 kolmijalka. Sama numero kuin liedellä, tullut ehkä lieden mukana.

2539, 2540 kahvinpaahdin, kahviprännäri. Raa'at kahvinpavut piti kypsentää ennen jauhamista.

3200 paistinpannu.

3212, 677, 3211, konttipannu, kolmijalkainen pata. Valurautaa. Käytettiin liedellä tai pesässä keittämiseen ennen kuin hellat tulivat käyttöön. Pienessä konttipannussa keitettiin esim. lihoja.

3847 perunanuija.

5739 kahvipannu. Kuparia.

5737 lettupannu. Tilaa seitsemälle letulle. Tehdasvalmisteinen.

3849 kolmijalka, pannunjalka. Avoliedellä keitetäessä tai paistettaessa astian alle asetettava kolmijalkainen rautarengas.

3837 puukauha.

5745 patatuoli, patastooli. Pyöreäpohjainen pata asetettiin patastoolin aukkoon, niin ei ollut pelkoa ruuan kaatumisesta lattialle.

2699, 328 rautapata.

518 vesikuppi, auskari. Auskarilla tyhjennettiin vene vedestä.

3268 puukauha. Käytetty savusaunassa veden heittämiseen kiukaalle, metallinen kauha olisi polttanut kättä. Kauha mustunut savussa.

2696 patasuti, pataluuta 2 kpl. Lyhempi koivua, pitempi kuusta.

2593 suolasalkkari. Esineen tehnyt Abraham Niittymäki, melkein 300 vuotta vanha. (neliskanttinen puukaukalo)

3855 puuhaarukka, puukaffeli. Käytetty nauriiden nostamiseen kattilasta.

337 ? puukauha, suuri.

2329 pataraakku, puinen. Tullut ehkä lieden mukana, sama numero.

329 rautapata. (raakussa)

3843 luuta, tehty varvuista.

3844 rikkakihveli.

787 saapasrenki, *saapastuoli*.

959 tuoli. Istuin poikkeuksellisen paksu, 10 cm. Vuosiluku 1820. Ensimmäisen maailmansodan aikana oli Ojasen taloon Krootilaan majoitettu venäläisiä sotilaita. Nämä katsoivat talossa olevan liian vähän istuimia ja hankkivat jostakin tämän tuolin, jonka jättivät taloon sieltä lähtiessään. Jossain vaiheessa käytetty myös hakotukkina.

321 tuoli. Istuin ja selkänoja samaa puuta.

2587 pärepihti. Kolmihaarainen juurakkojalka.

1057 kehto, *vaku, lulla*. Todennäköisesti 1700-luvulta. Häyhtiönmaan Matalaojan talon vanhaa esineistöä. Päädyssä koristeleikkaus.

2661 sarvitutti, lapsen juomasarvi. Sarven päässä pumpulilangalla sidottu nahkainen osa.

1037 naulakko. Lahjoitettu vuonna 1934, lahjoittajan isoäidin aikainen, 1800-luvulta. (seinällä)

274 suppilo, *tratti*. Kuparia.

3845 tratti, kuparia. Käytetty täytettäessä leiliä piimällä tai kaljalla.

325 patakraakku, rautaa.

2107 kauha. Sodan aikana tehty puhdetyö. Vuosina 1942-43 joukko-osastot järjestivät kilpailuja keskenään. Yksi voittajista oli kokemäkeläinen Olavi Laaksonen, joka oli taitava ja uutera esineiden valmistaja. Hän valmisti tämän kauhan Kannaksen mallin mukaan ja lahjoitti sen museoon vuonna 1950. (erikoinen)

2692 hierrin.

2693 puukauha.

1133 kahvinpaahdin, *prännäri*.

vohvelirauta

2694, 2695 vohvelirauta. Molemmissa kaunis kuviointi arinassa, toinen puolikuun muotoinen.

3854 puukauha.

3686 pelti, *saupelli*.

672 vohvelirauta. Rautaa, paistava osa valurautaa. Käytetty viimeksi 1850-luvulla.

923 vohvelirauta. Koristeellinen paistopinta.

2701, 2702, 2703, 2704 kuparikattila.

2598, 2706, 2705 kahvipannu, kuparia.

2712 kahvikannu. Kuparia, kahva puinen. Nokan kärki muotoiltu eläimen päätä muistuttavaksi.

PIENOISMALLIT

Pienoismalleista on Kallion kirjoittama juttu Kotiseutu-lehdessä ja laaja selostus museon opaskirjassa ”Vanhan kansan elämästä ja tavoista Kokemäellä”.

3945 asuntorakennuksia Kokemäellä. Rakennusryhmä käsittää sellaisia alkeellisia rakennuksia, joissa asusteltiin vuoden 1900 molemmin puolin. Pienoismallista näkyy asuntojen kehitys vaatimattomasta maakuopasta 1950-luvun taloon. Rakennukset ovat sijainneet Kokemäellä, mutta sittemmin purettu. Kallio valmisti pienoismallit vuonna 1951.

- **2229 Salomonin Sakin mökki**. Vuonna 1919 kuolleen Iisakki Kulmalan mökki. Sijaitti Ylistarossa Ala-Parman talon mailla. Asunto oli perin alkeellinen, kivikkomäkeen kaivettu kuoppa. Seinää oli paikoin rakennettu kivistä, yläosassa oli kaksi hirsikerrosta. Hataran välikaton päällä oli paksu olkikerros. Sisällä oli kivikiuas, savupiippuna toimi pohjaton peltiämpäri. Kalusteina oli makuulaveri, penkki ja vaatimattomia keittovälineitä. Alkeellisista asuinoloista huolimatta Iisakki Kulmala saavutti

kunnioitettavan 80 vuoden iän. Iisakki eleli poikamiehenä yksikseen, naapurit häntä elättivät. Kun jotain puuttui, hän lähti kiertelemään ja aina sai tarvitsemansa.

- **2230 Kylmälän eli Männistön Mantan pirtti.** Sijaitsi Risteen aseman lähellä Kukolan tilan mailla entisen Ahteen, sittemmin Viinikan–Sippolan talon lähellä. Asunto oli pieni ja vaatimaton, noin 3x4 metriä. Siinä oli tiilimuuri, puulattia ja joitakin huonekaluja. Mökki siirrettiin pois 1920-luvulla.

- **2231 Iso-Kulmalan torppa.** Sijaitsi Kakkulaisten kylässä Kynsikankaalla, purettu 1926. Ensimmäisenä rakennettiin oikealla oleva pieni-ikkunainen pirtti, sitten samansuuntaisesti viiden metrin päähän moni-ikkunainen pirtti. Pirttien väliin jäi vaja, jossa oli vankka hirsilattia. Katto oli yhtenäinen. Nähtävästi perhe kasvoi ja tilaa tarvittiin enemmän. Silloin rakennettiin pieni kamari, ei kuten yleensä vajan eli porstuan perään, vaan ulommas siitä eräänlaiseksi kylkiäiseksi. Se ei ollut yhdensuuntainen aikaisemman rakennuksen kanssa vaan siihen nähden vinottain. Kamarin edessä ulkona oli hirsilattia. Ulkona rakennusten ympärillä seinän vieressä oli multapenkki suojaamassa vedolta.

2119-2128 = 3938 joenylitys. Valmistanut Kallio, paitsi kirkkoportaat V. Tuominen, vuosi 1950. Kokemäenjoki jakaa pitäjän kahteen jokseenkin yhtä suureen osaan. Muinaislöydöt osoittavat asutusta olleen molemmilla rannoilla jo varhain. Yhteyksien saaminen joen yli oli siis välttämätöntä. Talvella se onnistui jäätä pitkin ainakin suvantopaikoissa. Kesällä oli keksittävä sopivia välineitä. Kahlaaminen ei ollut joen syvyyden vuoksi mahdollista. Varhaiset asukkaat lienevät olleen uimataitoisia. Varsinaisista välineistä oli ehkä ensimmäinen puunrunko, jonka avulla melottiin rannalta toiselle.

- Pienoismallissa ensimmäisenä on kopukka, pienoislautta. Se on koottu eri pituisista tukkipöleistä, jotka on näreillä sidottu molemmissa päissä oleviin poikkipuihin.
- Seuraavana on yhdestä puusta tehty ruuhi eli haapio. Joen ylitys sillä oli vaarallista etenkin koskipaikoissa. Haapioita lienee käytetty, koska talon nimenäkin Haapio on paikkakunnalla säilynyt varhaisilta ajoilta asti.
- Vene eli paatti.
- Tasaperäinen vene eli ruuhi. Lautta eli lossi, valmistettiin hirrestä, eläinten ja kulkuneuvojen kuljettamista varten, kulki puuköyden varassa.
- Ponttoolautta eli lossi, vedenpitävillä laatikoilla, varppi tai vaijeriköysi.
- Kirkkoportaat.
- Kiinteä silta eli *fluta*, joen pinnalla lepäävä, tehty Tulkkilan sillan yläpuolelle vuonna 1918, jolloin puusilta poltettiin. Säpilän *fluta* oli käytössä lähes 100 vuotta.
- Kiinteä silta. Ensimmäinen varsinainen kiinteä silta Kokemäellä rakennettiin Tulkkilaan, muualla Kokemäenjoessa ei sellaista ollut. Se valmistui 1893. Silta oli kahdella kivistä tehdyllä virtapilarilla ja kahdella rautapilarilla seisova, puurakenteinen. Vuonna 1918 silta, nykyinen museosilta, rakennettiin rautabetonista. Sen rakensi Oy Constructor –niminen rakennusliike Helsingistä. Työpäällikkönä oli insinööri Manne Muoniovaara. Silta maksoi lähes 200 000 mk.

3695 Kolsin vesisahan pienoismalli. Saha oli toiminnassa vuosina 1856-1915. Keväällä 1936 kevättulva jäämassoineen vei vesirattaan katoksineen ja puisen valta-akselin Nakkilaan saakka.

3939 Kakkulaisten Kalinen. Kallio laati piirustukset ja valmisti pienoismallin niiden perusteella. Rakennelma vitriineineen valmistui kesällä 1943. Kallion äiti oli Kalisen talon tytär ja nuoruutensa siellä viettänyt. Kallion lapsuudessa siellä emännöi hänen tätinsä, ja Kallio oleskeli siellä paljon. Kansakoulua käydessään Kallio oli usein siellä, koska matka koulusta sinne oli lyhyempi kuin kotiin.

2013 = 3944 Kokemäen kartano. Pienoisjäljennös tehty Suomen Matkailijayhdistyksen vuosikirjassa olevan piirroksen mukaan. Huonejärjestyksen on tarkastanut ja huoneiden nimet ja

käytön selostanut neiti Thyra v. Knorring, joka eli lapsuutensa kartanossa. Rakennus on pienoismallissa hieman liian leveä. Vanhan ajan rakennukset olivat yleensä kapeita talonpoikaisrakennuksia, vanhat herraskartanot sen sijaan olivat huomattavasti leveämpiä. Rakennus oli valmistunut vuonna 1664 ja hajotettu vuoden 1907 paikkeilla. Pohjapiirroksen piirtänyt mittakaavaan rakennusmestari M. E. Ojanperä. Pienoismalli tuotu museoon kesäkuussa 1944.

2012 Kalisen aitta. Pienoisjäljennös vilja-aitasta, joka sijaitsi Kaliselle vievän kujan varrella, oikealla puolella tietä, noin 20 metriä pihaportista. Vieressä oli toinenkin, huomattavasti pienempi aitta. Vilja-aitan ovi näkyi suoraan isännän kamarista, joten isäntä saattoi ikkunasta vahtia, etteivät kutsumattomat vieraat pyrkineet aittaan.

316 ristikkojalat, joenylitys-pienoismallin alla. Lahj. Länsi-Suomen Voima oyj. Tarinan mukaan kuuluneet Killan kirkolle.

3422? kaappi, vihreä.

768 arkku, vaatearkku. Sorvatut jalat, koristeellinen rauditus. Ostettu Huittisten Hirvenkylän Erkkilästä vuonna 1934, myyjän mukaan arkku kulkenut vuosisatojen ajan sukuperintönä.

2355=3947 tuuliviiri, Pertolasta, vuosiluku 1800.

300 tuuliviiri. Rautaa. Lohikäärmeaihe, joka oli Keski-Euroopassa hyvin suosittu. Lahj. Emma Ketala Ylistarosta. Esko Pertolan mukaan 1600-luvulta.

MAITOTALOUS

173 siivilä, pyöreä. Siivilään laitettiin katajanoksia ja puhdistettiin lypsetty maito siivilöimällä se.

664 siivilä, kulmikas. Ollut vielä käytössä 1900-luvun alussa.

228 viilikauha.

743 viilin kuorimiskauha. Puuta, taidokkaasti veistetty, erikoinen kädensija.

279, 282, 1070, 283 leili, seinällä. Tulppa valmistettiin puusta tai korkista. Sanka usein vitsasta tai nuorasta tehty.

225, 222, 223, 915, 914 viilipunkka. Lypsetty ja siivilöity maito kaadettiin mataliin astioihin happanemaan muutamaksi päiväksi, jolloin kerma kohosi pinnalle. Kerma kuorittiin puulusikalla piimäksi muuttuneen maidon pinnalta. Kerma laitettiin suoraan kirnuun tai kermapyttyyn myöhemmin kinnuttavaksi. Kirnuamaton kerma säilytettiin viileässä ja sitä hämmennettiin päivittäin.

226, 618/819 ?, 227, 218 ? viilikauha, käytettiin viilin kuorimiseen.

207 piimäkauha.

996, 281, 917 leili. (hyllyllä)

5959 meijerinäyttelyn kunniakirja vuodelta 1879.

2663 haarikka.

1121, 276 kaljatuoppi. 276 maalaamaton, 8 vyötä.

877 puupytty, kannellinen. Todennäköisesti piimäastia. Pytystä erottuu entisajan puhtaanapidon jälkiä. Astiaa on pesty eli kuurattu siinä määrin, että kansi ja sivulaudat ovat selvästi kuluneet.

269, 900, 3207 voipytty, puuta.

916 punkka. Yhdestä puusta valmistettu. Pohja kuusta, sivut leppää.

1094, 1093 rasia, puuta.

3192 haarukka, *kaffeli.* Luettelon mukaan numero 3193.

901, 2718 voilasta, voilapio.

267 kirnu, vihreä, mäntä pyörä rattaan avulla. (hyllyllä)

1128 kirnu, lasia. Tehdasvalmistainen, mekanismi sama kuin puisessa kirnussa.

405 lehmänkello. Rautaa, kannake vitsasta. (hyllyn alla)

409 klava. Valmistettu puusta ja vitsasta. Klava kiinnitettiin lehmän kaulaan.

410 lehmän kaulain, *klava.*

1105 lehmän kello, peltiä, nahkainen kaulahihna.

770, 411 kaulain. ”Lehmän kahleet”, rautaa.

3273 lehmän kaulain ja kello.

406, 407 lehmänkello vitsassa.

408 kaulain, vitsaa.

2664 saunajakkara. Pohjassa vuosiluku 1838. Jakkara ja kiulu muistuttavat lypsyjakkaraa ja lypsykiulua, vaikka juuri nämä esineet eivät ole olleet sellaisessa käytössä.

78 kiulu.

769 sian länget. Laitettiin sian kaulaan, esti sikaa pujahtamasta aidan läpi karkuun. (kolmikulmainen kaulain)

2823 teurastajan tainnutusväline. Rautaa, on toiminut sähköllä.

5743 lehmän sorkkien volemisrauta.

265 kirnu. Valmistettu 4.6.1879, maalattu.

749 kirnu ja mäntä. Valmistettu yhdestä puusta, kaksi puuvannetta. Maalattu siniseksi. Yläosa ja sisus hyvin sileät, koska puhdistettu hiekalla. Kirnua on paljon käytetty, koska männän varren keskiosa on kulunut.

3401b kirnu ja mäntä.

266 kirnu, peltiä.

4020, 5752 maitotonka, maitohinkki.

1022 kirnu. Ristikkojalat. Alun perin yhdistetty nuoralla, sittemmin rautalangalla. Kirnua heiluttamalla kirnuttiin kerma voiksi.

529 veivikirnu, jaloilla.

2602 separaattori. Maidonkuorimiskone. Keksitty vuonna 1878.

324 patakraakku, puinen. Juusto keitettiin padassa, joka riippui lieden yllä raakussa. meijerin hopeataulu

2003 navetan pienoismalli. Valmistaja Kallio. Navetta on pienoisjäljennös Putajan navetasta sellaisena kun se oli vuosisadan vaihteessa. Entiseen maalattialla varustettuun navettaan on tehty puulattia virtsakouruineen, puinen käytävä (*konki*) kohoaa keskellä ruokintapöytänä ja sen sivuilla vesi- ja ruokaruuhet. Takaseinällä vasikankarsinoita. Lampailla ja vasikoilla oli oma erityinen lammasnavetta. Pränni vesijohtoineen on varsin käytännöllinen. Lehmien kytkentälaitteiden kehitys näkyy myös pienoismalleina.

5958 hopeataulu, reliefissä Kokemäen osuusmeijeri. Vuodelta 1929.

1097, 178, 176 juustonkuivatusteline, *juustokiita.* Avointa käytetty sisällä, aidalla suojattua ulkona. Juusto laitettiin telineeseen kuivumaan, häkki esti eläimiä pääsemästä syömään juustoa. Usein viereen laitettiin heilumaan valkoinen liina, joka pelästytti linnut pois.

229, 234, 1036, 235, 706, 2350, 2637, 502, 603, 2362, 2412, 3764, 2646, 1035, 233 juustokehä.

Useimmat valmistettu yhdestä puusta, uudemmat monesta osasta. Pienet kehät vuohen maidolle, suuret lehmän maidolle. Vuohen maidontuotanto oli vähäistä, joten pieni kehä riitti.

82 kaljaämpäri.

224 viilipunkka.

792 maitopunkka, vuodelta 1877.

3815 voipytty.

3762 penkki.

2352 kaljaämpäri. (nokallinen saavi lattialla)

2243 pukinsarvet. Sarvet lahjoitti Konrad Jokinen, joka toimi noin 30 vuotta Kokemäen meijerin maitokuskina ja jätti toimensa vuonna 1953. Hän kertoi isänsä hoivanneen pukkia, eikä halunnut siitä luopua. Vanhemmaksi tultuaan se muuttui vihaiseksi ja lapset pelkäsivät sitä. Kerran pukki kuitenkin vihapäissään hyökkäsi isän päälle ja antoi vankoilta sarvillaan ukon ahteriin sellaisen tyrmäyksen, että ukko suuttui ja pyysi naapurin miestä teilaamaan pukin. (tapahtui noin vuonna 1900) Sarvet hän kuitenkin otti ja poika säilytti niitä lähes 50 vuotta. Pukin iän voi laskea sarvien renkaista ja tämä pukki on ollut 6-vuotias. Pukki saattoi elää 6-8-vuotiaaksi, kuttuja pidettiin yleensä 3-4-vuotiaiksi.

KAMARI

5751 arkku. Vuodelta 1820.

951 virsikannel. Sisällä 4 kpl äänenvahventajia. Harrastelijan valmistama, hyvää tekoa. Puuaines on valikoitua ja rakenteeseen soveltuvaa. Virsikanteleessa on yksi vahva kieli, bassokieli. Kieli voitiin erityisen ruuvien avulla pingottaa sopivalle sävelkorkeudelle. Jousi eli *troka* voitiin valmistaa kotona. Jouseen käytettiin hevosen häntäjouhia, jotka kiinnitettiin sopivan piukkaan. Kanteleella soitettiin etupäässä virsiä ja hengellisiä lauluja.

3111 sänky, päästä vedettävä.

2681 keinutuoli. Maalaamaton, selkänojassa palmettiaihe. Vanha satakuntalainen malli.

2909 Pyhän Marian kirkon peili. Maalin alla luku 1642.

2678 kaappikello. Punaiseksi maalattu, kaapissa kaksi vihreäksi maalattua punnusta. Ovessa nimikirjaimet. Lahjoittanut Yli-Pauna.

661 ompelukone. Kertoman mukaan olisi tällaisia koneita ostettu 1850-luvulla 6 kpl Turun paitatehtaaseen, mistä esine on kulkeutunut Poriin ja sieltä opettajan rouva Selinin mukana Kokemäelle. Rouva Selin käytti konetta vuoteen 1931 asti, jolloin se Selinin huutokaupasta hankittiin museoon. Lahjoitushetkellä oli edelleen käyttökunnossa. Valmistettu New Yorkissa, jossa 1832 Allen B. Wilson patentoi ompelukoneen, jossa sukulan asemesta käytettiin pyörivää hakaa, sieppaajaa ja paikallaan olevaa puolaa. Kone on valmistettu vuonna 1852. Toisen tiedon mukaan ensimmäisiä ompelukoneita Kokemäellä.

5964 pullo, ompelukoneöljyä.

961 tuoli. Selkänojassa koristeleikkauksia, poikkilauta muistuttaa vanhojen keinutuolien poikkilautoja. (ompelukoneen vieressä).

2005 Holberg-tyylinen tuoli. Kansanomaisesti valmistettu, istuin nahalla verhoiltu. Turun historiallisessa museossa (nyk. Turun maakuntamuseo) saman tyylinen tuoli. Tuolia arveltiin lahjoitushetkellä 1943 pari sataa vuotta vanhaksi.

3972 puhelin. Ollut käytössä viimeksi vuonna 1929.

270 kynttiläkirnu. (nyt kävelykeppitelineenä)

610 kävelykeppi. Kokemäen Isontalon isäntä käytti keppiä Isonvihan aikana paetessaan ryssiä Kyynsalon mäkeen. Keppi on seurannut talon mukana isännältä isännälle, jotka olivat kaikki Juho-nimisiä. Suku sammui Juho Isotalon kuollessa 1913. Kapinakeväänä emäntä Emma Isotalo (Rauhamaa) lähtiessään pakoilemaan otti – muistaen kertomuksen kepeistä miten isonvihan aikainen isäntä piiloutui Kyysalon mäkeen – hänkin kepin mukaansa ja vältti hänkin vaaran.

940 kävelykeppi. Messinkihelat, ympärillä nahkahihna, alapäässä pienoiskokoinen keksin terä. Omistanut työmies Vilho Lehtinen Sonnilasta. Keppi on tehty Karhulan tehtaalla 1880-luvulla. Lehtinen myi kepin apteekkari Robert Elfvingille, joka lahjoitti sen museoon.

941 kävelykeppi, paimensauva. Luonnon muovaamat pahkat. Valmistettu n. 1845. Kynsikankaan Mäkelän talon paimenet käyttivät keppiä karjaa paimentaessaan. Kerran tapasi paimen Kaupinmäessä suden. Syntyi tulinen ottelu, jossa susi sai surmansa, osin tämän kepin vaikutuksesta. Keppi oli alkuaan kaksi kertaa pidempi, mutta se katkesi siinä rytäkässä.

2239 kävelykeppi. Keppi on valmistettu juurineen maasta kiskotusta pihlajasta. Pääjuuresta on veistetty kädensija. Keppiä ovat käyttäneet Sonnilan Mäki-Setälän kolme peräkkäistä isäntää.
3956, 3960, 3970, 3971 kävelykeppi.

2688 senkki. Yläosassa kolme vetolaatikkoa, alaosassa sivuilla kaapit, keskellä kolme vetolaatikkoa ja niiden päällä levyksi avautuva kaapin ovi. Maalattu sisältä vihreäksi ja mustaksi.

Raamattu. Vuodelta 1887.

2684 öljylamppu. Kupu valkoista lasia, öljysäiliö läpinäkyvä, kasviaiheinen koristelu.

2683 renginpeili.

3958 tarjoiluvati. Helmi ja Reinhold Rosenlindin 25-vuotishääpäivälähja vuonna 1916.

802 tupakkilaatikko. (kulmikas puurasia) Joka talossa oli tupakkilaatikko. Arkipäivisin siinä oli kotipresuja, mutta juhlapäivinä käytettiin ostotupakkaa. Kun vieraat tulivat, sanoi isäntä tavallisesti ”Tupakkia piippuun” ja avasi laatikon kannen.

3973 radion kovaääninen. 1920-luvulta.

2284-2313 leikkikaluja. Vanhoja leikkikaluja, leikkejä ja ajanvietepelejä. Kallio leikkinyt tällaisilla lapsena, valmistanut muistikuviansa perusteella.

4852 leikkirattaat. Tehnyt Reino Johannes Pajula Kankaantaustan koulussa 1920-luvun alussa.

2691 Kokemäen vaakuna. Sinisessä kentässä hopeinen, kultapäärmeinen ja –nauhainen piispanhiippa. Suunnitellut Gustav von Numers, vahvistettu 4.2.1953.

2690 taulu. Kehyksessä käpyaihe, luettelo lakkautetuista postimerkeistä. Kallion valmistamat kehykset.

5960 kunniakirja maanviljelyskokous vuonna 1881.

5963 kunniakirja Satakunnan maanviljelysseura 1902

5962 kunniakirja, Satakunnan maanviljelysseura 1895

4857 kunniakirja von Knorring saanut pronssimitalin lehmästä, hiehosta, wasikoista ja lammasparvesta.

5961 kunniakirja von Knorring saanut hopeamitalin lehmästä, lampaasta sekä sonnista.

5870 ryijy. Värit vihreä ja punainen.

5871 tyyny. Koristeompeleita villalangalla.

5872 täkki.

5873 viltti.

5874 patja.

VALAISTUS

3092 öljylamppu, seinällä pidettävä valaisin, suojalasi puuttuu.

2679 öljylamppu, seinällä pidettävä, peltisuojuksessa simpukkakuvio. (hylly)

263 jalallinen lamppu, *tuijulamppu.* Peltiä.

259, 260 lampunjalusta.

2032 kynttilänjalka. Savesta ja hiekasta valettu.

2672 kynttilänjalka, messinkiä. (hylly)

1203 kaksihaarainen kynttilänjalka. Taottu raudasta. Rautaromun kerääjä Aaro Jokela on saanut esineen Kokemäeltä, ei muistanut tarkemmin. Joka tapauksessa jalka on vanha.

3704 lamppu, öljytuiju, *vanhapiika.*

5755 kynttilänjalka, kanan muotoinen.

5754 lampun lasi.

746 plusinjalka. Sonnilan Mustalan vanhaa esineistöä, lahjoitushetkellä 1933 arveltiin olevan 200 vuotta vanha.

758 plusinjalka. Maalattu ruskeaksi, valkoiset koristeet. Valmistanut lahjoittaja Amanda Siltasen appi omille vanhemmilleen joululahjaksi 1800-luvun alussa.

2673 lyhty. Lasia ja metallia, kansi kaareva.

2671 lyhty. Lasia ja metallia, kolmikulmainen.

653 kynttiläsakset. Terästä, kyläsepan tekemät.

3454, 3026, 3453, 3452 kynttiläsakset.

748 plusinjalka. Joulukynttilän jalka. Vuonna 1933 lahjoitettaessa esineen sanottiin olevan 200 vuotta vanha. Plusi oli paksu kynttilä, joka tehtiin härän ruokatorveen. (lattialla)

258 lampunjalka, korkeus säädeltävissä.

264 öljylamppu, peltiä.

3703 öljykannu, lamppuöljyn kuljetusastia, suuri.

2591, 2590, 2546, 719 karbidilamppu. Pula-aikana ei ollut petrolia riittävästi saatavana.

Turvauduttiin uuteen valaistuskeinoon, karbidiin. Karbidilamppuja käytettiin Kokemäen syrjäseuduilla, missä ei ollut vielä sähköä. Pula oli suurimmillaan vuosina 1916-1920. Lampussa oli säiliöt vettä ja karbidia varten. Usein tottumattomat päästivät liian paljon vettä, mistä seurasi liiallinen kaasun muodostuminen ja räjähdys. Sota-aikana oli tapana polttaa lutikoita suurentamalla liekkiä.

2546 ja 719 Kone oy:n valmistamia, lasikupu puuttuu. (takarivi)

3820/3850? kynttilänjalka, metallia.

261 kynttilänjalka, sorvattu puusta.

2676 polkupyörän lyhty. Valmistettu Britanniassa. Saatu Kokemäen osuuskaupan varastosta.

3708 polkupyörän lyhty. Niklattu karbidilamppu.

564 lyhty. Peltiä ja lasia.

4099 öljylamppu, hyvin pieni, messinkiä.

1050, 262, 2677 häntälamppu eli *tuiju*. Peltiä, sydämen pidin puuttuu. Nämä parhaita valaistusvälineitä päreiden jälkeen.

5741 lyhty.

256 lyhty. Lyhdyssä käytännöllinen lampun tai kynttilän nostolaite sytyttämistä varten.

2622 lyhty. Metallia ja lasia.

4060 myrskylyhty. Malli oli käytössä 1930-luvulla.

255 lyhty. Kahdeksankulmainen. (katossa)

257, 2674 lyhdyn jalusta. Muodostuu kolmesta pystysuorasta puusta.

1027, 1024 pärepihti. Korkeus säädettävissä. Joskus päre vain työnnettiin seinärakoon, mutta se oli tulenarka tapa verrattuna pärepihtiin.

3701 vesisaavi. Saavi oli aina pärepihdin vieressä täynnä vettä, joten apu oli lähellä jos tuli karkasi. Päreän vahtiminen oli yksi lasten ensimmäisistä tehtävistä kotona. Päreän karrelle palanut osa piti välillä katkaista ja pudottaa vesisaaviin.

271 kynttiläkirnu. Kirnuun pantiin sulatettua talia.

1086 kynttilätikut. Kynttilätikkuihin sidottiin villalankaa 5 cm välimatkoin. Villalanka muodosti kynttilän sydämen. Tikku laskettiin kirkun päälle reunan varaan, jolloin sydämet upposivat taliin. Hetken talissa oltuaan se nostettiin ylös ja tikun leveämpi, ohut pää pistettiin seinärakoon, jossa tali sai kuivahtaa langan ympärille. Sydämiä kastettiin taliin vuorotellen niin monta kertaa, että kynttilä oli noin tuuman vahvuinen eli valmis.

KALJA

275 kaljatuoppi, kaljahaarikka. Maalattu vihreäksi.

125 klappatuoppi. Maanviljelijä Fr. Iso-Ikala on ostanut tuopin Matti Pirtinmäen huutokaupasta. Tuoppia käytettiin sahdin tarjoiluun pidoissa. Tuopin päällä oli kansi, joka laskettaessa synnytti äänen, josta johtuu nimi klappatuoppi. Eräiden tietojen mukaan juuri tätä tuoppia olisi käytetty juoksuttimen säilyttämiseen ja kaatamiseen.

2670 kaljatuoppi, sivulla toro, päällä kansi.

295 purakka. Maalaamaton, 12 puuvyötä. Kuljetettiin kaljaa, maitoa, piimää tai viinaa. Lukittava.

2273 malja. Valmistettu puusta ilman sorvia, vihreä.

742 puumalja. Jalallinen, koristemaalauksia, kukkaornamentti. Käytettiin jouluna sahdin juomiseen. Venäläistä valmistetta.

75 kaljatuoppi. Valmistettu katajasta.

1009 kaksikorvainen katajatuoppi.

2036 lasituoppi, *lasitoopi*. Lasipinnan kuluminen himmeäksi osoittaa, että esinettä käytetty paljon. Kun katajasta tehdyt kupit alkoivat käydä vähiin ja uusia ei valmistettu, alettiin tuoppeja valmistaa lasista. Porin lähellä olevassa lasitehtaassa valmistettiin tämän näköisiä tuoppeja. 1800-luvun lopulla käytettiin saman aikaisesti sekä kataja- että lasituoppeja.

3765 kaljasaavin hana.

5757 pokaali. Kokemäen oluttehtaan saama pokaali. Sivulla naisfiguuri.

5756 oluen lämpömittari. Kokemäen olutprikistä.

1142 kaljakuurna ja puukepit. Kaljakuurnassa valmistettiin kalja ja väkevä joulusahti. Kuurnan pohjalle asetettiin ristikkäin puukeppejä, joiden päälle pantiin periä, pavunvarsia ym. Sen jälkeen maltaista ja jauhoista keitetty voimakas vierre kaadettiin päälle kuumana ja juoksutettiin toron alla olevaan astiaan.

656 kaljasiivilä. Puinen kehys, siivilä juuripunosta. Käytetty kaljan ja ehkä maidon siivilöintiin 1850-luvun tienoilla. Pohjalla lienee lisänä käytetty hakoja.

5749 ritilä. Käytetty kaljan siivilöintiin.

5851 pullo ja kori. Vaarinkaljapullo kuljetuskorissaan, patenttikorkki.

5965 lasipullo, kirkas, oikein suuri, lasinen korkki.

1095 tynnyri, tynnyrinjalja ja hana.

124 kalja-astia. Astiaa käytettiin kaljan ja sahdin tuontiin kellarista. Joulusahti tuotiin sahtiämpärillä kellarista sisään ja kaadettiin toroa myöten joko pienempää astiaan tai suoraan joulumaljaan.

VIINA

136 viinaholkki. Valmistettu puusta, puuvanteet. Lahjoittanut maanviljelijä Emil Oittinen Huivon kylästä. Maltaista, ruis- ja kaurajauhoista keitettiin ns. *plukki*, joka pantiin viinaholkkiin happanemaan. Seosta keittämällä valmistettiin viinaa. (iso tynnyri portaiden vieressä)

2606, 1054, 734 salakuljetusastia, *rintalekkeri*. Kieltolain aikainen pirtuastia. Peltiä, muoto vatsanmyötäinen. Piilotettiin vaatteiden alle, riippui vatsan päällä, voitiin nuoralla ripustaa kaulaan.

3729, 3730, 1138 taskumatti, peltiä.

3732, 1053, 735, 5226 peltilekkeri, *kukkuli*, *kekkuli*. (pieni peltitynnyri) Leilien jälkeen tulivat käyttöön peltiset lekkerit, joita käytettiin kaljan, piimän ja maidon kuljetukseen, myös viinan kuljetukseen kaupungista kotiin.

38 kaupan kyltti. Maalattu kolme kruunua, kannu, tuoppi ja pikari. Teksti tarkoittaa, että täällä on kruunun paloviinaa myytävänä. Ollut Kokemäen Villiön kylässä viinakaupan kylttinä.

2666, 2665 iso lasipullo, väri vihreä. (ylähylly)

3086 litteä pullo, vihreää lasia.

2668 lasipullo, sivulla korva.

?740, 3687, 99?, 5094b, 3719, 2082b, 3692, 240 ? pullo.

3749, 5760 lasipullo, sitruunasooda.

5761 pullo, hehkuviini.

3700, 3743, 3716, 3756, 3741, 3715, 3690, 3735, 3714, 3746 lasipullo, pieni, väritön.

5763 lasipullo, pieni, ruskea.

5765 pullo, jääkarhuolut, valmistanut Porin oluttehdas.

5764 pullo, patenttikorkki.

733 venäläinen pullo, ruskeaa lasia, koristeellinen. Tsaarin aikuinen Venäjän vaakuna kaksipäinen kotka ja venäjänkielistä kirjoitusta.

3698, 3757, 612 savipullo, kruusipullo. Ulkomaalainen ruukkuteollisuuden tuote. Käytetty taloissa kaljan ja mehujen säilytykseen. Piti juoman viileänä kuumallakin ilmalla.

85 kaljaämpäri. Pohjassa toro, jota myöten kalja voitiin laskea pienempään astiaan.

294 purakka. Lukollinen, rautavyöt, vihreäksi maalattu. Purakassa kuljetettiin kaljaa, maitoa, piimää tai viinaa.

2276 korkin pienennyskone. Vanhaan aikaan myytiin sekatavarakaupoissa monia nestemäisiä tavaroita, joita pulloissa käytettiin ja kuljetettiin. Pullon sulkimeksi tarvittiin korkkia. Tällä koneella voitiin korkkia hieman pienentää, jotta se sopi eri kokoisten pullojen suihin.

1064, 2667, 1065 lasipikari. 1065 tavallista parempaa lasia.

732 taskumatti. Lasia, litteä, pyörästetty pohja. Toinen reuna kovera, joten pullo sopii hyvin povitaskuun.

3731 taskumatti. Alumiinia, litteä, pyörästetty pohja.

5750 piikkimatto. Suomen eduskunta hyväksyi kieltolain vuonna 1919. Sitä vastustettiin alusta lähtien kovasti eräillä tahoilla. He olivat useimmiten viinamäen miehiä ja naisia, joiden vapautta laki suuresti rajoitti. Kansa jakaantui kahtia, kieltolain kannattajiin ja vastustajiin. Salapoltto ja spriin salakuljetus saivat valtavat mittasuhteet. Silloin raittiusmieliset ryhtyivät vapaaehtoistyöhön salapolton ja salakuljetuksen vastustamiseksi ja rikollisten selville saamiseksi. Asetettiin vapaaehtoinen vartijakunta ns. ”raitituspoliisi” eli ”hengenhaistajat”, joilla oli poliisivaltuudet ja erityinen poliisimerkki valtakirjana tehtävänsä. Kokemäen raittiuslautakunnan innokkaimpia jäseniä olivat agr. Sakari Jahnsson ja mv. Eemeli Oittinen, sekä lukuisa joukko muita samanhenkisiä. Suuret pirtulaivat kuljettivat spriin rannikolle, josta pirttu tuotiin sisämaahan autoilla. Tällaisia autoja varsinaiset poliisit ja raitituspoliisit pysäyttelivät pilkkopimeinä syysöinä. Poliiseilla oli erilaisia välineitä auton pysäyttämiseen väkisin, kuten piikkimatto. Piikkimatto koostuu neljästä piikkilevystä, joita yhdistävät vankat saranat. Matto oli kokoonpantavissa kuljetuksen helpottamiseksi.

199 seinäkaappi. Vuosiluku 1812. Ostettu työmies Tuomiselta Ylistaron kylästä.

756 seinäkaappi. Vuosiluku 1814. Lahj. työmies K. Kuusisto Järilästä.

hiihtäjien lippu. (epäsely numero)

618 tykki. Suusta ladattava, takana olevasta reiästä pujotettiin sytytyslanka. Tykillä on peloteltu susia Kokemäen kartanossa.

5753 viljamakasiinin pöytä, päällä arkeologiavitriinit.

197 pöytä, jonka päällä rahavitriinit

Vitriineissä olevien rahojen arvosta on vuonna 1980 rahoja harrastava koulupoika Harjavallasta kirjoittanut tiedot pienille paperilapuille. Laput ovat Kokemäen kaupunginarkistossa Kokemäki-seuran asiakirjojen yhteydessä.

3. KERROS

TUPAKKA

1123, 2821 tupakkapussi, nahkaa.

2723 tupakkapussi. Virkattu punaisesta langasta. Keskellä samettinen vyö, jossa helmikoristeita.

925, 926 tulukset.

771 piippuhylly. Koivua, maalattu ruskeaksi. Käytetty 1800-luvun puolivälistä 1930-luvulle.

2824 tupakkalaatikko, peltiä, 2 kpl.

3464 tupakkalaatikko, peltiä, suuri.

543 tupakkalaatikko, nahkapäällyste. Kannessa karikatyyrikuva keltaisella pohjalla. Lahjoittanut professorin rouva Aino Seiets (?) Virosta vuonna 1928. Onko ehkä ollut professorin käytössä?

3463 sätkäkone. Käytetty tupakkasätkän valmistamiseen. Messinkiä, puurullat. Sota-ajalta 1940-1945.

5767, 2762, 3420b piipunpesä.

2189 piippu, lyhyt varsi. (luettelon mukaan kuuluu suutarin välineistöön)

963 piippu. Pitkävartinen, varsi sorvattu.

814 piippu.

596 piippu. Kirjoitus ”K. V. Koskinen Huittisissa”, lienee piipun valmistaja.

964 piippu. Antti Paturi ostanut Turun torilta.

131, 199 tupakkapönttö, *tupakkaponto*. Kun tupakkakasvi oli kasvanut ja kuivattu, pantiin se pontoon prässiin. Lehdet ja varret ladottiin päällekkäin tiiviisti. Kun kerros oli 3-4 tuuman vahvuinen, se kasteltiin vedellä. Jos haluttiin oikein voimakasta tupakkaa, kasteltiin se virtsalla. Ponton tultua täyteen pantiin kiviä painoksi. Sen jälkeen ponto vietii saunaan, jossa se sai olla hautumassa maltaidentekoajan.

20, 1189 petkel. Käytetty tupakanlehtien murskaamiseen.

TUOHITÖITÄ

4118 koivukiekk. Kortiston mukaan kuusta, joka aloittanut kasvunsa vuonna 1790.

546, 2750, 601 nuuskarasia. Pieni, soikea rasia. Tuohia, pohja ja kansi puuta. Säilytetty nuuskaa.

489 nuuskarasia. Valmistettu tuohesta, pyöreä. Lahjoittanut Sofia Elersin perikunta joulukuussa 1929. Rasiaa on käyttänyt kappalainen Adrian Elers lukukinkereillä käydessään, jolloin ”nuuska oli hyvään tarpeeseen”. Elersistä on useita kaskuja Pertolan Kokemäki-kirjassa sivu 290.

490 nuuskarasia, kuulunut Elersille.

2817 nuuskarasia. (sisällä pikkutavaraa) Kansanomaiset nuuskarasiat olivat yleensä tuohesta tehtyjä, säätyläispiireissä ne valmistettiin posliinista, kullasta, hopeasta tai emalista.

2751 valokuvakehys 2 kpl, tehty tuohesta.

2749 tuohirengas 2 kpl, muistuttaa lautasliinarengasta.

2041 tuohipullo. Täysin vedenpitävä, kunhan pullon ensin antaa turvota jonkin aikaa vesisaaviin upotettuna.

2758 tuohisiisnaa.

5052 käsilaukku.

2760 salkku. (luettelossa numero 2759) Tehty tuohisuikaleista, tiivis, kiillotettu. Nahkahihnat ja metallinen lukkolaite.

2755 vyö, tehty tuohesta.

2562, 2645 puukontuppi. Tehty tuohesta, nahkalenkki.

3501 puukko. Pää visakoivua. Käytetty astioiden valmistukseen.

17 lumikenkä. Varpua ja tuohta.

3183 laukku, kapsäkki.

2752 tuokkonen 3 kpl. Päädyt kiinnitetty varvulla.

3407, 3406 tuokkonen, *tokkonen, tuuttinen.* Tehty mämmituokkoseksi.

668-669, 2561, 5408 tuohivirsut, *tanukkaat.* Virsut olivat yleiset kesäjalkineet 1860-70-luvulle saakka. Täytteenä käytettiin sukan ohella heinää ja olkia kuivaamistarkoituksessa ja estämästä virsua hölskymästä jalassa.

2756 kynä ja mustepullo. (puurasia, suippeneva)

2754 lippi 3 kpl. Esim. koukattiin juomavettä purosta.

623, 622 kori. Korit on lahjoittanut kuppari Hilda Hietala, mukana oli 23 kpl kupparinsarvia. Lahjoittaja elätti itsensä kupparina n. 1870-1910. Vuonna 1910 muutti Kokemäen kunnalliskotiin, jossa kuoli 1924. Kupparinsarvi oli katkaistu ja syntynyt reikä peitetty sian virtsarakkokalvolla.

2719 sarven osa 2 kpl. Käytetty makkaranvalmistuksessa tai leivän reiän teossa.

3440, 2760 3 kpl sarvet samassa langassa.

3824 sarvi, riippuu narussa.

3431-3432 sarvet samassa narussa 4 kpl.

KAULAUS

309, 2426=3433, 312, 2747, 306, 750 kaulauslauta. (seinällä) Silitettävä pyykki kierrettiin kaulaustukin ympärille ja kaulauslaudalla vieritettiin edestakaisin penkin tai pöydän päällä.

Kaulauslaudat olivat suosittuja morsiuslahjoja ja yleensä runsaasti koristeltuja.

305, 5768, 2621, 308 kaulauslauta. (tasolla)

2743 kaulauslauta. (poukkuran päällä)

3434 kaulauspoukkura. Pari 3433:n kanssa.

314 pesukarttu eli *kurikka.*

5769 pesukarttu. Kulunut ja halkeillut veden vaikutuksesta.

RIHMANTEKO

2046 nauhapirta eli tiuhta, sukkula ja nauha. Säpilän Vainio-Köpin tytär L. S. Vainio-Köpi, sittemmin Nurmi kutonut rihmaa eli *pollustetta*, lahjoittanut vuonna 1947.

2815 nauhapirta eli tiuhta ja käpy. Tiuhtassa sydämen muotoinen koriste.

2739, 3166, 152, 2558, 154 nauhapirta, *rihmatiuhta.* Sukkarihmat, *pollusteet*, kudottiin tiuhtalla. Kutominen oli naisten työtä. Tiuhtalla voitiin kutoa myös pitkät villaiset vyöt, joilla päällysvaatteet kiinnitettiin.

2741 nauha 3 kpl. Tiuhtalla kudottu.

667, 2605, 918 mitta, kyynäräkeppi, *kyynärpuu.*

147 rihmatuoli, *rihmatooli* ja nauha, *rihma*. Valmistettu n. 1860 ja käytetty viimeksi n. 1900. Rihmatuolia käytettiin sukarihmojen (*pollusteiden*) kutomisessa. Lahjoittanut mv. M. Tuomikoski Kakkulaisista. Vanhaisäntä Tuomikoski on laittanut tuoliin nyt nähtävänä olevan kudonnan.

3461, 3460, 2741 2 kpl nauha. Tiuhtalla kudottu.

2816 punottu vyö, päissä tupsut.

2016 prässi-silitysrauta. Tehty valuraudasta, koristeellinen. Sisällä on pesä, johon pantiin hiiliä tai ehkä myös puuta poltinaineeksi. Savupiippu. Raudan takapäessä kannen aukaisija ja palamiseen tarvittavan ilman säätelijä.

1204 silitysrauta. Hiilillä kuumennettava. Rautaromun kerääjä Aaro Jokela sai esineen jostain Kokemäen talosta ja myi museolle, kuten myös kynttilänjalan ja atraimia.

2615, 3436 silitysrauta.

3435 silitysrauta. Merkki 2b Borgs Werkstad.

987 silitysrauta, *trykirauta*. Rääätälit (*kraatarit*) käyttivät vaatteiden prässäykseen.

5770 silitysrauta.

586 ompelurasia, suuri. Tammea, reunalistat koivua.

588 ompelurasia, virsikirjan muotoinen. Arvellaan, että laatikko olisi valmistettu vuoden 1775 tienoilla. Todennäköisesti käytetty nappien, neulojen ym. säilyttämiseen.

670 vanttuun (lapasen) parsimislauta.

5771 neulepuikko.

2740 tiuhtan käpy, *rihmahaaru* 2 kpl.

2744 sukkula, pieni.

KANKAANKUDONTA

2736, 161, 999, 1000, 998 pyöräset, *niittenpyörät*, kankaan pyörät. Runsaasti koristeltuja, isoissa pyörissä (numero 1000) vuosiluku 1757, pienissä pyörissä (numero 998) vuosiluku 1807.

565, 165, 166, 163 pingotin, *tämpelit*. Puusta valmistettu. Pingotettiin kudottavaan kankaaseen, jotta kankaasta tuli tasaisen leveä. Numero 565 vuodelta 1797.

2737, 2132 pingotin, *tämpelit*, metallia.

2734 sukkula, puuta maalaamaton. Käytetty mattoa kudottaessa. (litteä puu)

807, 2738, 924 niisipuu, *niisihopo*. Käytettiin niisien solmimisessa.

3248, 2732, 3244, 970, 2733, 2556, 2553, 167, 969, 875, 3441, 168, 788, 169, 3437 sukkula, *syöstävä*. Sisällä käämi eli puola. Sukkulalla kudelanka syöstään loimen väliseen viriöön.

LANGAN KERTAUS JA VYYHTIMINEN

2730, 74, 3450, 73, 3449 rullatuoli, rullapenkki, *rullastooli*. Teline, johon täysinäiset rullat asetettiin puikon varassa pyörimään. Lankaa kerrattiin rukilla, jolloin molemmista rullista otettiin lankaa samaan aikaan. Taidokkaasti koristellut rullapenkit olivat yleisiä kihlalahjoja.

2595, 3913, 2735, 3896, 3465, 3899 pirta, *kaide*. Kangaspuiden osa, jolla loimilankojen tiheys järjestetään ja kudelanka painetaan viriön suuhun.

730 neulatyyny. Esine on peräisin Ilmajoen Nikkolan kylästä. Sen on valmistanut kuuluisa pohjalainen kelloseppä Könni. (hyllyllä)

937 neulatyyny.

568 neulatyyny. Rautaosan tehnyt kyläseppä. Lahjoitushetkellä 1928 oli mahdollisesti 100 vuotta vanha.

754 pöytäruuvi. Ompelua varten, kiinnitettiin pöydän reunaan ja ommeltava kangas laitettiin linnun leukojen väliin.

VILLA

3459 karstauspenkki, *kruplatooli*. Penkkikarstalla villa esikarstattiin eli pöyhötettiin, tai sekoitettiin eri värisiä villoja, esim. mustaa ja valkoista villaa sekoittamalla saatiin harmaata villaa.

2619 karstat. (toinen puoli karstauspenkin laatikossa)

320 karstat, *kruplat*. Karstoilla tehtiin kerityistä villoista hahtuvia.

2742, 3456, 5772 keritsimet, lammasraudat.

2583, 4022 karstat.

785 karstat. Käytetty viimeksi Kallion omassa taloudessa vuoden 1915 tienoilla.

2729 pärekori, sisällä villoja.

KEHRUU

2084 rukki. Morsiuslahja lukkari Salgenin matamille vihkiäisiin vuonna 1865. Rukki on koristeellinen, huolella tehty ja kauniisti maalattu. Salgenit olivat Siikaisissa syntyneitä. Siellä valmistettiin rukkeja. Tämä rukki on valmistettu erityisesti morsianta varten. Siinä on vuosiluku 1865 ja nimi Wilhelmina Salgén.

2726 tortinvarsi, puinen.

899 tortinpää, puinen.

141 rukki. Lahjoitettaessa 1920-luvulla ollut ainakin 150 vuotta vanha.

142 rohdinkräksy 2 kpl. Lahjoittanut K.E.Kallio. Kehrättäessä pantiin rohdintutti kräksyyn.

2728 harkki, *kräksy*. Kräksyyn pannaan rohdintutti kehrättäessä.

1001, 3445 tortti. Tortti on rukkiin kiinnitettävä lieriömäinen tai kartiomainen kuontalonpidin. *Ihot* ali aivinat pantiin torttiin kehrättäessä.

2042 kehräpuu eli värttinälauta. Lahjoittaja rakennusmestari V. Toivonen hankki esineen sotatoimissa ollessaan Korpiselältä vuonna 1943.

143 ruginlapa, *iholauta*. Vuosiluku 1821. Käytettiin pellavan aivinoita eli *ihoja* kehrättäessä.

Esineet 975-979 saatu Kansallismuseosta 10.2.1935 sen johdosta, että Kallio toimitti Kansallismuseoon Kokemäen pitäjän Harolan kylän Hurun talon pajamäeltä joen rannalta vastapäätä Linnaluotoa tilallisen poika Runar Hurun peltoa kyntäessä löytämän miekan. Löytäjä Huru sai kahdesta löydöstä löytöpalkkiota yhteensä 125 mk. Esineissä on myös Kansallismuseon museonumero.

978 värttinä. Sorvattu, peräisin Salmista.

977 värttinän kehrä eli vauhtipyörä eli värttinäkivi.

976 kuontalonauha ja puikko. Luettelon mukaan museoon tullessa nauha ollut 160 cm pitkä, nyt vain osa jäljellä.

975 kehräpuu eli värttinälauta. Peräisin Suojärveltä.

979 valokuva. Ilomantsista, kehrätään värttinällä.

PELLAVAN MUOKKAUS

155 häkilä. Vuosiluku 1778. Teräspiikkinen pellavan ja hampun puhdistusväline. Arvoitus: Sata hammasta suussa, puree muttei niele? Vastaus: häkilä.

157 häkilä, päivämäärä 18 30/11 42.

2597 häkilä.

565, 3458, 566 sianharjassuti, pellavaharja. Tehty sianharjaksista, sidottu tiukasti yhteen nuoralla, sidos vahvistettu pien ja hartsin sekoituksella. Lihtauksen jälkeen aivinat (*ihot*) puhdistettiin harjalla. Harjaa käytetty myös taikomiseen.

139 rukki. Vanhaa mallia, tehty 1800-luvulla. Rukki on keksitty 1530-luvulla, Suomeen se on kotiutunut 1700-luvulla.

3455 kräksy. Rohtimien kehräämiseen. Tehty pienen puun latvasta.

SUUTARI

2133-2222 Suutarin verstaan työkalusto

Kalustoon sisältyy suutarin laatikolla varustettu pöytä, tynnyri-istuin eli rumpu ja työkalusarja yht. 90 esinettä. Työmies Vilho Leino Kokemäen Harolan kylästä lahjoitti isänsä Juho Nestori Leinon käyttämät työkalut, koska ”Ei sano pitävänsä siitä työstä, tekee ennen mitä muuta tahansa.” Juho Nestori Leino (1876-1949) toimi koko elinikänsä suutarina. Kokemäellä ammattiopetuksen saaneena hän nuorena kulki kaupungista toiseen työskennellen eri pituisia aikoja alansa verstaissa. Tultuaan vanhemmaksi hän asettui Kokemäen Mattilan kylään, mistä siirtyi vähän ennen kuolemaansa Harolan kylään. Juho Leino oli niitä vanhan ajan suutareita, joka siirtyi talosta toiseen viipyen väen lukumäärästä riippuen välillä työskennellen samassa paikassa useita viikkoja. Teollisuuden kehittyessä alkoi kauppiaiden hyllyille ilmestyä valmiita jalkineita, kotivalmistus väheni ja suutarin kierroksetkin jäivät pienemmiksi loppuen lopulta kokonaan. (Kukin esine luettelointu erikseen kenttäkortistoon, numerot maalaamatta.)

5050 naisen kengät. Sandaalityyppiset. Sota-ajan korviketeollisuutta, puupohja.

5967 naisen kengät. Mustat avokkaat.

2623 miehen kengät. Pohja puuta, päällys huopaa, kangasta ja nahkaa.

5969 lapsen saappaat.

5968 miehen nahkasaapas.

728 miehen päällissaappaat. Nahkaa, varren ulkosivu avonainen, kiinnitetään napeilla.

Päällyssaappaita käytettiin talvella. Ne oli tehty niin avariksi, että ne voitiin vetää pikkusaappaiden päälle. Niitä käytettiin ennen kuin kalossit tulivat käyttöön. Erityisesti isompien talojen isännät käyttivät päällyssaappaita.

NAHKURI

2810, 2812, 2811 räkkirauta, *värkkirauta*. Kaarevateräinen, varrellinen työkalu, jolla puhdistettiin nahan sisäpinta rasvajätteistä. (seinällä 3 kpl)

810 räkkirauta, värkkirauta.

2814 nahkurin työväline. Pohjassa hammastus.

2813 nahkurin työväline. Pohja kaareva, kumia.

3485 nahkurin työväline.

2379 nahkurin työväline. Kiinnitettiin seinään, käytettiin nahan venytykseen.

ASTIANTEKIJÄ

(Näyttelyssä osa astiantekijän työkaluista nikkari-otsikon alla, samoin osa salvomiehen työkaluista nikkari-osastossa.)

655 uurrinpenkki. Astian sivulautojen kiinnipitäjä uurtaessa. Käytetty puhdetöitä tehdessä aikana, jolloin höyläpenkki lienee ollut tuntematon. Uurtaja istui penkillä asettaen jalkansa alas

liikkumistukeen, painoi liikkuvalla tuella laudan lujasti kiinni penkkiin, jolloin oli helppo ja mukava uurttaa. Uurtaminen toimitettiin tavallisen puukon kärjellä. Penkkiä on käytetty vuoden 1890 tienoille asti.

3333, 3334, 3335 pura, taltta. Rajaojan koulun kokoelmaa, ei liity uurrinpenkin historiaan.

3507 kimpi.

3503 kimmien teelmä, 3 kpl, yhdessä halkaisukiilat. Puolivalmis, kiulua varten.

3504 kiiloja 4 kpl. Kimmien halkaisuun.

3525, 3529 taltta, *pura.* Rautaa, varsi puuta.

5230 puukko, terä irti.

5782, 5783 taltta.

5784 taltta ? ilman vartta.

1195 muotti lautasten valmistusta varten, ehkä tinalautasten. Ehkä kalkkilaastia. Esine löydetty syyskuussa 1937 peltoa tehdessä aikaisemmin peltona olleen, mutta sittemmin soistuneesta maasta, jossa multakerros n. 70 cm paksu ja sen alla hiekkakerros. Löytö tehtiin Rautasuo-nimisestä Sonnilan takamailla olevasta maasta. Löytäjä Osmo Kujansuu.

5785 liimalevyn palasia 3 kpl.

655 keskeneräinen kimpiastia.

2321-2322 = 2808 lastunauha 2 kpl, tasasivuinen ja lovellinen, valmistanut Mikko Tuomi Kauvatsan Yttilästä. Käsiteollisuuden erikoisala Kauvatsalla oli olki- ja haapalastutyöt. Taito periytyi noin sadan vuoden takaa. Vuosisadan vaihteessa valmistettiin olki- ja haapahattuja, mutta niiden käytön vähentyessä ryhdyttiin kengänpohjan valmistukseen. Enimmillään niitä valmistettiin 65 000 tusinaa (?) vuodessa.

NIKKARI

2807 saha.

1031, 5786 koveli. Käytettiin pienten esineiden kaarevien sisäpintojen vuolemiseen, kuten lusikat ja kauhat.

513 telso. Käytetty kaukaloiden ja muiden yksipuisten, koverien astioiden valmistamiseen.

101, 100, 3497 kavahöylä, pahkain. Käytettiin esim. kirvesvarren, viikatteenvarren tai muun kaarevan pinnan höyläämiseen.

3500, 3339 suuntapiirrin, friitmotti. Piirrettiin lautaan yhdensuuntainen viiva.

87 astiahöylä, astiatryyki. Käytettiin puuastioita tehdessä, sillä höylättiin astialautojen saumat. Höylä kiinnitettiin höyläpenkkiin kiinteästi ja höylättävää lautaa eli kimpeä liikutettiin. Höyläämällä liitoksista saatiin tiiviitä ja vedenpitäviä. (isokokoinen höylä)

102 harppi, iso. Käytettiin isojen astioiden pohjankehän piirtämiseen.

3338 harppi, pieni.

2552 höylä. Käytetty ruumisarkkujen teossa.

90 astiahöylä. Terässä vuosiluku 1853. Astialautojen sisä sivujen höyläämiseen.

3308 ponttihöylä. Vuosiluku 1888. Kaksiosainen terä, kunto hyvä. Höylättiin yhdistettäviin lautoihin uros- ja naaraspontti.

89 astiahöylä. Käytettiin astialautojen sisä sivun höyläämisessä.

93 silityshöylä, lätthöylä. Tasopintojen höyläämiseen.

121 kairan varsi.

2060 ruuvipuristin. Löydetty Tammelan huonekalutehtaan palon jälkeen tuhkasta, myöhemmän Bergrothin asuintalon paikalta.

580, 95 vuolin. Käytettiin astialautojen sisäpuolen silittämiseen. Arvoitus: Mikä ei lähde vuolten vuolimella, eikä luudalla lakaisten? –Auringonvarjo lattialta. (Kallion mukaan perinteinen arvoitus)
3364 vintelin varsi. Rajaojan koulun veistokaluston vanhin vintelin varsi ja siinä seppä Frans Ojasen tekemä kahden tuuman terä. (kulmikas esine)

(tason päällä)

3486 kaarisaha. Käytettiin puun halkaisemisessa ja katkaisemisessa.

3493 vannehaka. Puuvarressa akselinsa ympäri kääntyvä, toisesta päästä kulmaksi taivutettu rauta, jolla puuastian vannetta kiskotaan paikalleen.

2805 härkähöylä, härkihöylä. Kahden miehen vedettävä höylä. Käytettiin esim. kattopäreiden valmistamiseen.

3487 kovasin, luonnonkiveä. Teroitusväline.

5787 höylä.

2802, 2935, 89/68 ? pieni näveri.

5788 vintilän terä.

5789 höylä.

2599 ponttaushöylä. Kolma puista kiinnitysruuvia. Uros- ja naaraspontin tekemiseen.

5790 ponttaushöylä.

3489 kouruhöylä, rännihöylä.

5791 höylä. (pitkät kädensijat)

(seinällä)

104, 105 pianasaha, pianasaha. Käytettiin pienaurrosten sahaamiseen.

1030 uurrehöylä, urahöylä, kruushöylä. Puukolla tehdyn uurteen pohja ja reunat tasoitettiin työntämällä urahöylää uurretta pitkin.

91 kouruhöylä. Käytettiin kourujen höyläämiseen, esim. lautakattojen lautoihin höylättiin vesikourut.

94 koristehöylä, kruushöylä. Koristelistojen tai levyn reunojen muotoiluun.

92 simsihöylä. Käytettiin toisella höylällä tehtyjen urien puhdistamiseen.

106 puukkosaha.

912 vinokulma, kääntökulma. Käytettiin vino- eli jiriliitosten piirtämiseen ja tarkistamiseen.

911 suorakulma.

112 napakaira, malkuri. Varressa osmansolmu ja vuosiluku 1779. Käytettiin esim. rekien anturoimisessa ja tehtiin reikä rakennushirteen eli malkaan. Päässä oleva pyörivä kehra painettiin rintaa vasten.

111 napakaira, malkuri.

110 napakaira, malkuri. Varressa koristeena osmansolmu.

5792, 115 napakaira, malkuri. Varressa osmansolmu ja vuosiluku 1748.

5243 tukkimitta. Tuuma-asteikko.

5242 suuntapiirrin, myös harppina käytetty.

3502 liimalevy 4 kpl. Puuliimaa, sulatettiin kuparikattilassa vesihautessa. Käytettiin esim. huonekalujen osien yhteen liimaamiseen.

3362 vintilä, vinteli. Varressa puupallo. Vintilä on tavallisesti luonnonväästä puusta valmistettu käyrävirtainen pora, jossa on erillinen, vaihdettavissa oleva terä.

3514 pora.

737, 2800 kairanvarsi, vintilänvarsi. 737:ssä vuosiluku 1858.

2550 telso.

2753 teräase, telson tapainen. Tuohitöiden tekemisessä käytetty.

3509 vatupassi.

2118 puunuija, visakoivua, sorvattu.

SALVOMIES

2797 peurasaha.

2790 piilukirveen terä.

775, 118, 120, 3340 polsu. Polsua käytettiin rakennuksilla. Sillä kairattiin seinähirsiin reiät, joihin lyödyillä tapeilla hirret liitettiin toisiinsa. Myös ovien ja ikkunoiden peiliin tehtiin reiät, joihin asetettiin karat.

2798 suuntapiirrin. Puuhun vedettiin tällä merkiksi viivat, joita pitkin sahattiin.

3511 piikkikirves. Käytettiin tukinajossa tukin nostamiseen.

5216, 5225, 3512, 3532, 2049, 5793, 2791, 2793 kirveenterä.

2053 kirveenterä. Löydetty ”Hullunjussin” kauhasta Putajanjoen perkaustyömaalla, rautatiesillan alapuolelta, Lehtivuoren saunan kohdalta heinäkuussa 1947.

547, 517, 2551, 2789, 3518 kirves.

302 halkaisusaha, *plankkusaha*. Kädensija puinen.

3516 lankkusahan pää. Kuuluu pystyhirteen kiinnitetyn sahan alapäähän, sahaa käyttänyt kaksi henkilöä.

SEPPÄ

5794 Oskari Moilasan tiirikat 136 kpl. Oskari Moilasesta on juttu Teljän tanhuvilla X:ssa. Hän oli porilainen seppä. Kerrottiin, ettei Porissa sellaista ovea ollutkaan, joka ei Moilasan tiirikoilla auennut.

5597, 2783, ?, 3645, 3541, 5795, 3473, 2510, 3623, 5796, 5797, 5798, 5799, 5800, 2073, 36(?) avain.

2785, 2264, 3640, 3661, 3648, 773, 2929, 3638 lukko, pienikokoisia. (vasen yläkulma)

2282, 3538b, 3632, 2779 lukko. (vasen alakulma)

2776, 1023, 2784, 5218, 2030, 5801, 3557 pienet lukot.

5802, 1006, 784, 582, 1007, 2100 etulukko, putkilukkotyyppiä, avaimenreikä sivulla.

2033 esilukko. Pertolan mukaan kolmas makasiinin omista lukoista, luettelon mukaan lahj. Eino Takku.

2775 2 kpl makasiinin oma lukko. Makasiinissa oli 4 lukkoa; kiinteä lukko sekä kolme esilukkoa. Avaimet olivat eri miesten hallussa, ja kaikkien tuli olla paikalla ovea avattaessa.

2787 vanginlukot, *handskluvat*.

1200 käsiraudat. Raudat löydetty Viinikalta, jossa oli vuosikymmeniä vanginkuljettaja, *fangiföörari*.

3606 lukko. Sepän tekemä, hyvin vanha.

5803, 5804 lukon kilpi, toinen näistä höylän terä.

3627, 3643(?) lukon kilpi, avaimenreiän ympäryselvy.

736 esilukko. Sepän tekemä, erityisen taidokkaasti koristeltu. Lukon alaosassa 8 pyöreää jalkaa, joiden päällä lukko näyttää levänneen seinää vasten.

583 etulukko, maasepän tekemä.

3609 arkun lukko. Ylistaron Pertolasta, kuulunut arkkuun, joka on 1800-luvun alkupuolelta.

5805 puulukko.

2777 salpa. Toisessa päässä koristeellinen koukku.

3632 vesilukko. Osittain rikki.

5806 mutteriavain?

5807 ristikko/jalusta?

584 kaksipuolinen avain. Avainlehti molemmissa päissä, keskenään eri suuntaan.

3900 rautakoukku, ollut muurattuna hellan kylkeen.

5544 saranakoukku.

1005 solki. (luettelon mukaan hevosenkengän muotoinen esilukko)

5808 pultti.

5810 lukon kilpi.

5545 saranarauta.

5813 haka. Kierteinen varsi.

5307 rekijarru.

5547 salpa, maatalousmuseon viljaluukun lukko.

5546 silmätappi. Puulukkoon liittyvä silmätappi, johon avain työnnettiin.

5809 putkenpätkä?

5811 pihdit?

5812 metalliväkänen ?

3564 sahan hampaitten leikkausväline.

2061 kaapinoven lukko. Maasepän tekemä.

5554, 5814, 3556, 5553, 3544 lukko.

2796 veräjän salpa. Veräjässä oli vastaavasti tappi.

3608, 3607, 3922, 3624, 3641, 5554 oven lukko.

485 palkeet. Ei tietoja.

2004 palkeet ja ahjo. Kivityömiesten Urho ja Jussi Kivisen valmistama palje ja ahjo. Ahjossa on leilimäiset palkeet, joita pienen vivun avulla voi lietsoa. Liesi on pieni ja soveltuu porien teroittamisessa käytettäväksi. Koko laitos on helppo siirtää työpaikalta toiselle. Esine saatu museoon Ekmanin tilalta hänen kuolemansa jälkeen, jolloin talo huutokaupassa siirtyi poliisi Vihervaaran haltuun.

2004 rautapuikko 2 kpl, kuuluvat ahjoon.

3636 reen osa, linnunpäáihe.

3954? reen osa?

3906 pieni puukonterä, varsi puuttuu.

3905 iso puukonterä, varsi puuttuu.

VALURI

Puiset valumuotit 988-994 on valmistanut Leander, Karvarin seppä eli Matomäen seppä 1850-luvulla. Leander oli taitava seppä ja hyvä valaja. Hän teki kerran rahaakin, mutta se ei onnistunut ja Leander joutui ”tiilenpäitä lukemaan”. Näitä muotteja käytettiin noin kymmenen vuoden ajan. Luettelon mukaan kokoelmaan kuuluu 3 kranon renngasta, avain, hihnanohjaaja, aitan lukon avaimen kahva ja viskurin koneiston pyörä. 3601, 3602 ja 3620 ehkä samoja uudelleen luetteloituina.

994 hammasratas, viskurin koneiston pyörä. (puisia valumuotteja)

993 koristenuppi, avaimen kahva?

990, 989, 988 silarengas, *kranon* renngas.

991 kahdeksankulmainen renngas, valjaiden hihnanohjaaja?

3601 solki.

3602 koristesolki.

3620 avain.

3601 solki.

3614, 3908 messinkirengas, valjaiden osa.

3597 silarengas.

3602 valumuotti, puinen, saappaan kisko, sydänkuvio.

789 saappaan kisko 2 kpl. Messinkiä. Puolipyöreä, keskellä sydänkuvio. Tehnyt Karvarin seppä, joka asui Ylistarossa Napparin tilan lähellä 1800-luvun alkupuolella. 1800-luvulla käytettiin saappaiden korkojen vahvikkeena useimmiten tehtaissa valmistettuja rautaisia kiskoja, jotka neljällä naulalla naulattiin kiinni korkoon. Harvinaisempia olivat messingistä valetut kiskot, joita em. seppä valmisti.

5815 valumuotti, puinen, vyönsolki.

3546 solki, pienikokoinen..

3914 messinkisolki, rautapiikki.

3924 solki, messinkiä. Puolivalmis, valujäänteet puhdistamatta.

3620, 3562 kaksiosainen solki.

3649, 3561 iso solki.

3915 valjaitten koriste, kalan muotoinen solki.

3591? koristeellinen solki.

4097 hevosen päitsien koriste, pyöreä messinkiesine.

3539? hieman vino solki.

3613 silankaaren koriste, messinkiä.

3575, 3576, 3577 silankaari, messinkiä. (3 koristeellista)

3910 lampaankellot, kelloja narussa 8 kpl

5816 pieni hakunteri.

2258 maahakku. Hakku lienee pudonnut koskeen 1800-luvun puolivälissä suoritettussa koskenperkauksessa. Löytyi Niskakoskesta puolen metrin syvyydestä pohjamudasta, vuonna 1954.

2774? sahan hampaitten leikkuri.

3594 sahan hampaitten leikkurin terä.

3561?, 5293, 981, 3684, 3606?, 3356? pihdit. Sepän työväline.

2001 valukauha, juottokauha, *kolvi*. Kanttori Antti Ketola löytänyt kauhan Sonnilan kylän Mustalan talon pellostä lähellä talon rakennuksia kesällä 1942.

3545 valukauha.

2112 vannehaka.

3585 naulamuotti, *naulastooli*.

3600 pikkuvasara?.

3558? leka.

5572 sepän työkalu?

3573 vesisarvi. Tehty lehmän sarvesta, puuvarsi. Käytetty raudan karkaisuun.

3557? vasara.

3588 jenkapakan varsi. Tehdasvalmisteinen, mutta vanhempaa mallia.

3559, 3578 leka. Käytetty pajassa.

3555?, 5563 viila, raspi.

3637, 5817 mutteriavain.

3563? taltta.

3659 takonaula 5 kpl, sepän takomia.

3616, 3617 tulukset. Tuluksilla eli teräsraudoilla iskettiin piikivestä tulikipuna, joka sytytti kuivan taulan. Tulukset tulivat käyttöön 1800-luvun alkupuolella. Ennen tuluksia käytettiin ns. ikuista tulta eli takassa tai pesässä paloi tuli vuorokauden ympäri. Aamulla siellä oli aina hehkuva hiili, josta puhaltamalla tuli saatiin päreeseen. Herrasväki saattoi sytyttää tulen suurennuslasin avulla auringonsäteestä.

598 taula. Koivun kääpää.

597 kappale piikiveä.

KELLOSEPPÄ

3154 seinäkello. Koristeina ruusu, kukkasia ja reunoissa pylväät. Lahjoitti Tyyne Rajaoja, jonka vanhemmat ovat ostaneet kellon Eurajoelta vuonna 1880, tuoneet Kokemäelle muuttaessaan Anttilan taloon, jossa Tyynen veli Paavo Anttila isännöi. Kellon on noin vuonna 1930 korjannut käyntikuntoon köyliöläinen välskäri Sundvall.

3672, 3679 seinäkello. Osia puuttuu.

3668 kellotaulu. Tuotu Englannista, teksti ”London 1891”.

3682 kellotaulu, etuseinä ja koneisto puuttuvat.

3681, 3680 kellotaulu, puinen, koristeellinen, koneisto puuttuu.

182 kivinen kellon punnus.

3671, 5818, 3678, 3152, 3669, 5819 punnus.

5820 kellon rattaat 4 kpl ja pieniä koukkuja 2 kpl, onko kellosta?

3903 heilurin levy 2 kpl, seinäkellosta.

3673 seinäkellon runko?

952 kellosepän kone. Esine päätynyt museoon monen huutokaupan kautta.

KALASTUS

725 siikatoe. Pienoismallin valmistanut Kallio vuonna 1929 vanhan kalastajan Kustaa Alhon antamien ohjeiden mukaan. Alho on itse kutonut havakset. Hän kuoli Kokemäen kunnalliskodissa vuonna 1932. Toetta tehtäessä valmistettiin ensin rantapukki, siitä vedettiin koskeen pitkä puu, jota kutsuttiin seläksi. Rannan puolella oleva puu tuettiin ja voimakas mies otti *marimen* ja lähti viemään sitä selkää myöten. Päästyään tarpeeksi etäälle hän työnsi marimen virtaavaan koskeen ja sen jälkeen *marin* kiinnitettiin vaulolla selkään. Tämä työ vaati rohkeutta ja voimia. Sen tähden olikin erityiset tokeiden ja portaiden tekijät. Samalla tavoin kuin tämä toe tehtiin Kokemäen kirkon luona olleet kirkkoportaat, jotka olivat käytössä vuoteen 1894. Kansanperinteen sanakirjan mukaan *marin* = pitkä vedenalainen poikkipuu kalapadossa, tässä ilmeisesti ”*selkä*”; *marimet* = poikkihirsiä kannattavat jalat.

2766 äyskäri. Valmistettu puusta, käytetty poistettaessa veneestä vettä.

2769 uistinkela.

158 köysikela 2 kpl.

2765 ongeniima ja koho 2 kpl.

5821 katiskan pienoismalli. Kallion tekemä. Pienoismallissa kaksipesäinen katiska, joka oli tavallisempi malli, mutta valmistettiin myös yksipesäisiä. Katiska asetettiin joen suistoon, rannalle tms. Kokeminen oli helppoa, lipolla nostettiin katiskaan uineet kalat. Talveksi pyydys nostettiin pois vedestä ja säilytettiin rullattuna.

727 rapumerta. Käytettiin rapujen pyydystämiseen. Keskiosan sisälle asetettiin syötiksi tuoretta lihaa tai kalaa, jota ravut kiipesivät syömään pudoten merran pohjalle. Merroilla pyytäminen oli yleistä vuosina 1905-1912, jolloin rapuja saatiin suunnattomat määrät. Niitä lähetettiin paljon Venäjälle elävinä. Pienemmistä ravuista, joita ei ollut luvallista pyytää, otettiin liha ja kuljetettiin se ulkomaille myytäväksi. Rapurutto lopetti tämän elinkeinon.

2772 nahkiaismerta. Tiheä. Vielä 1960-luvulla luetteloinnin aikaan mertaan oli kiinnitetty n. 2 metrin pituinen varsi. Esine peräisin Nakkilasta.

2773 merta.

2771 ongenkoukut, 31 kpl.

724 lohiverkko. Pituus 10 metriä.

2927 verkonpaino. Kiveä, keskellä reikä.

5822 haavi.

TUULASTUS

2767, 2768 tuulaskoura, parila. Kourassa poltettiin puuta tai tervaksia, veneen kokassa.

949, 1205 atrain. Kaloja pyydettiin tuulastamalla yleensä keväällä kudun aikaan Syksyllä pyydettiin soihdun valossa lohikalvoja.

563 koukku. Koukku iskettiin kalan niskaan. Koukkuja käyttivät salakalastajat. Siihen lisättiin jatkovarsi vasta kalastuspaikalla. Jos tuli yllätetyksi, varsi oli helppo irrottaa, piilottaa koukku povitaskuun ja kävellä pois ”muina miehinä”.

561, 562 atrain, ahRAIN. Varsi tehty vasta museossa.

METSÄSTYSASEITA

3462 sudenraudat, vähän isommat kuin ketunraudat.

3527, 3428, 3427, 3426, 3409 ketunraudat, joissakin mahdollisuus kiinnittää puualustaan.

3401 kápälälauta. Valmistettu männystä. Hampaanjalkiä. Ollut pystyssä metsässä vielä 1950-luvulla Virroilla, Patolanmajan kylässä, Tonkolan talon metsässä. Museolle toimitti Kokemäellä syntynyt apteekkari Pentti Aarne. Käytetty ketunpyyntiin. Syötti asetettiin keskellä olevaan terään, kun kettu hyppäsi sitä tavoitellakseen, jäi se kápälistään kiinni loviin riippumaan.

360 karhukeihäs. Kahdella liikkuvalla väkäsellä varustettu. Keihäs heitettiin karhua kohti tai karhu ryntäsi sitä päin. Renkaaseen kiinnitetystä köydestä vetämällä väkäset liikkuivat tehden haavasta suuremman.

3402 lumilapio, koivua.

3405 pihkapussi. Pellavakangasta, suljettu nahkahihnalla.

3403, 3404 ketunrautapihdit, koivua.

Lumilapiolla luotiin lumi paikalta, johon ketunraudat haluttiin asettaa. Rautoja käsiteltiin puisten pihtien avulla ja rautoihin sulatettiin pihkaa ihmisen hajun poistamiseksi.

2822 ruutipussi. Metalliketjuun kiinnitetty kaksi nahkapussia ja sarvesta tehty mitta.

1196 kivikuula. Löydetty Sonnilan Palosen Riihimäestä noin vuonna 1932, jolloin se oli yli kaksi kertaa nykyistä pidempi. Esine sittemmin katkennut ja toinen pää kadonnut. Esineen arvellaan valmistetun heittoaseen kuulaksi.

3510? tykinkuula.

592, 2604 ruutisarvi.

3969 miekka. Saksalaista alkuperää. Terän juuressa teksti E. W. Höller, Solingen. Terä niklattu, kahva kullattu. Nimismies Roselindin virkamiekkä, oli nimismiehenä Kokemäellä 1907-1918.

330 miekka.

1151 miekka. Kädensija messinkiä, koristeltu eläimenpääaiheella. Omistanut vääpeli ja metsäkasööri Frans Nordling. Museon kokoelmiin kuuluu Nordlingin asepukuja, ansiomitaleita ja muistiinpanoja.

505 miekka. Miekka on kuulunut kapteeni T. Grönholmille. Se on tuotu ulkomailta ja sitä on käytetty juhlatilanteissa. Mv. Juho Paturi Säpilästä osti miekan kapteenilta ja lahjoitti sen museoon vuonna 1930.

3430 miekka. Krootilan Laurilta. Rautaa, nahkatuppi, pää katkennut, puinen pää tehty myöhemmin.

2820 pistin.

504 pistin tuohitupessa. Mv. Antti Paturi Ylistarosta sai pistimen kansalaissodan jälkiselvittelyssä, laittoi tuohitupen siihen myöhemmin. Paturi oli maatalousmuseon aktiivinen henkilö 1920-30-luvulla.

332 rekipyssy. Maasepän tekemä nallilukko. Piippu on lyhyt, jotta asetta oli helppo käsitellä talvella ahtaassa reessä paksu turkki yllä. Aseella peloteltiin rekeä lähestyviä varkaita ja susia. Jos osui suteen, muut sudet keskittyivät raatelemaan sitä eivätkä enää häirinneet matkustavaisia. Hieno ja harvinainen ase. Nallilukko tuli käyttöön vuoden 1818 jälkeen eli räjähdyselohopean ja nallin keksimisen jälkeen. (vasemmalla ylhäällä)

3418 luodikko. Suusta ladattava, nallilukko. Tukki tehty kirveellä, huonosti. Rekipyssyn oloinen ase.

2105 luodikko. Todennäköisesti vuoden 1918 kansalaissodan aikainen. Vanhan luodikon piippua on lyhennetty ja liipasin on uusittu. Kunta myi huutokaupalla tavaraa vuonna 1950, sieltä saatu.

5824 pienoiskivääri. 1900-luvun alkupuolelta. Käytettiin esim. oravajahdissa, nykyään ammuskellaan tuhoeläimiä kuten harakka ja varis. Esko Pertola kertonut, että ase ollut teurastajan käytössä, ammuttu sikoja. Kätevä ja turvallinen ase, koska luoti ei pompannut teurastamon betonilattiasta vaan jäi sian päähän.

2270 kivääri, merkki Berdan. Ollut venäläisen sotaväen käytössä Kokemäellä.

2269 kivääri, merkki Wetterlich, kutsutaan nimellä Grafton aseita kuljettaneen laivan mukaan. Voimaliitto toi niitä salaa Suomeen vuonna 1905. Valmistettu 1860-70.

2248 piilukko. Hirvien ja karhujen metsästyksen. 9-10 kaliiperia. Tukki uusittu.

729 piilukko. Piilukko on 1600-luvulta alkaen ennen nallilukkoa käytössä ollut pyssyn lukko. Sytytys tapahtuu hanaan kiinnitetyn piikiven eli *flintan* iskemistä kipinöistä, kipinäpilvi sytyttää ruudin. (oikealla ylhäällä)

3421b nallilukkoinen metsästyskivääri. Tukki koivua. Nallilukko n. 8 mm, maasepän tekemä, nalli laitettiin alasimen päälle. Harvinainen puolirasia. Malli on 1850-luvulta, tämä ase ehkä 1870-1880-luvulta. Lukko on sotilaskiväärin, ruotsalainen tai venäläinen. Ase muutettu metsästyskivääriksi. Erittäin yleinen ns. oravaniuhu. Isommissa taloissa oli ruutiaseita ja niitä lainattiin 1920-30-luvulle asti, jolloin aseenkantolupa tuli käyttöön.

5823 piilukkoinen metsästyshaulikko. Piilukkoisesta musketista muutettu metsästyskäyttöön. Tukki ehkä vaihdettu. Ammuksena lyijyluoti. Lukko ja piippu 1700-1800-lukujen vaihteesta.

3422b haulikko. 16 kaliiperiä, merkki Richard Harrison. Valmistettu 1900-1915. Kerran laukeava jokamiehen haulikko. Ostettiin kaupasta, hyvin yleinen ase. Nämä käytössä vielä sotien jälkeenkin, niin kauan kun mustaruutia vielä sai. Metsästettiin lintuja, jänistä, oravaa, kettua ja muita turkiseläimiä. Esim. 2 mm hauli ei näkyvästi vahingoittanut turkkia, eläin kuoli järkytykseen eikä hauliin. Esine alkuperäisessä kunnossaan.

506 luodikko. Puhdas maasepän tekemä lukko ulkopuolisella jousella. Ooteraus, käärmeenselkäornamentti. Näitä valmistettiin Rauman Lapissa. Yleisluodikko, jolla metsästettiin hirveä ja peuraa sekä lintua. Mustaruuti paloi hitaasti, joten piipun oli oltava pitkä.

333 kivääri ja pistin. Sotilaskivääri 91. Rotanhäntäpistin. Ei aivan alkuperäisessä kunnossa, vastinpuolti uusittu. Valmistettu Venäjällä. Preussin armeijan leimat, on voinut tulla Suomeen 1917 jääkäreitä varten.

3423b kaksipiippuinen haulikko. Tukki vaihdettu, esinettä muutenkin korjailtu. Talonpoikaishaulikoita valmistettiin paljon Belgian Liegessä. Kehittyneempi versio yksipiippuisesta haulikosta. Bergrothin kauppa Tulkkilassa myi näitä. Käytettiin metsästyksen.
- Jokin aseista uudelleen luetteloituna luotipyssy numero 2249.

651, 650 revolveri

KESKIKOROKKE

200 kaappi. Runsas maalauskoristelu. Vuosiluku 1819. Lahjoittanut taiteilija Uno Äimälä Tulkkilasta, kulkenut sukuperintönä Äimälän suvussa.

674 vedensuodatin, filtreerausastia. Keramiikkaa, hana messinkiä. Kirjoitukset ” ne plus ultra” ja ”best water filter”. Löytynyt Kokemäen kunnantalon vintiltä. Tarkastajat aikoinaan suosittelevat kansakouluihin oppilaiden juomaveden puhdistamiseen. (kaapin päällä)

2039 valaisin, 2 kpl. (keskellä orressa yläkerran molemmissa päissä) Kaasulyhdyt ovat peräisin apteekkari Nordbergin talosta, joka oli Tulkkilan ainut jugend-talo. Nordberg tuli Kokemäelle vuonna 1908. Seuraavana vuonna hän rakennutti apteekkitalon. Kun sähkövaloa ei paikkakunnalla vielä ollut, hankki hän apteekkiin sen ajan parhaat valaisimet. Lamput olivat käytössä vuoteen 1912, jolloin sähkö saatiin Tulkkilaan. Lamput varastoitiin ulkorakennuksen vintille. Siellä ne olivat piilossa kunnes apteekkari Elfvingin perikunta vuokrasi ulkorakennuksesta osan liikehuoneistoksi. Rakennusta korjattaessa lamput löytyivät ja perikunta lahjoitti ne museoon. Nykyään talossa toimii Ylisen huonekaluliike. Museon esitteen vuodelta 1980 ja 1995 mukaan lamput olivat käytössä vuosina 1906-1912.

426, 5773 rohkapenkki, riivintooli. Pellavasta riivitään siemenkodat eli *sylkyt* irti vetämällä pellavia piikkien läpi. Sylkyt kerättiin talteen seuraavan vuoden kylvää varten.

3457 häkilä. (rohkan päällä)

2825 loukku. Kaksihaarainen jalka. Pellavan luut muserretaan ja irrotetaan kuiduista.

315 lihta, klihta. Lihdalla irrotetaan päistäreet loukuttetusta pellavasta vetämällä pellavia lihdan kannen ja pohjan välissä.

2632, 5776, 2414, 5111, 1040, 3468, 1042, 80, 2900 vyyhdinpuu, vyhdinpuu, härveli (oikea puoli). Langan vyyhteämiseen käytetty pyöritettävä kela.

1041, 5777, 5778, 5779, 3241, 5780 vyyhdinpuut, (vasen puoli)

2827, 3469 kerinpuut. Uudempaa päreristikkomallia.

2089 kerinpuut. Kallio lahjoittanut puolisonsa Olga Kallion jäämistöstä.

2826 vyyhdinpuut.

1112 luomapuut, loinpuut. Kankaan luomiseen käytetty suuri puukehikko. Pyörii lattialla pysty akselin ympärillä.

3420, 3423, 3421, 3422 kela. Kankaan loimien kelaamiseen.

3474 kelan teline, kelatooli. Leveä jalusta, veivi.

1111 kangaspuut, kangastoolit. Vuoden 1996 maatalousmuseon esitteessä kangaspuiden kerrotaan vielä olevan käyttökunnossa, polkimet kuitenkin puuttuvat, tukki pudonnut lattialle.

162 kangaspuun pyöräset, niittenpyörät. Taidokas koristelu.

301 sukkula, syöstävä.

523 pingotin, tämpelit. Vuosiluku 1851.

5775 pärekori, sisällä lankaa.

KÖYDENTEKIJÄ

5781 köysi.

158 köysikela.

107 rautatrilla, raudanlävistystrilla, trilli. Pieni kaira, pora. Valmistettu noin 1850.

148 köysiklina. Käytettiin ohjasten ja köysien valmistamisessa.

1078 köysiklina. Köyden päiden säännöstelypuu. (katosta roikkuva lasta)

Köysi muodostui, kun tavallisesti kolmea yksittäistä säiettä kierrettiin kammesta samaan suuntaan. Säikeet yhdistettiin ohjaimen kautta köydeksi kiertämällä veivistä vastakkaiseen suuntaan.

2328 yksipuinen ruuhun puolikas. Ilmeisesti polttamalla koverrettu, hiiltynyttä pintaa oli helpompi työstää kirveellä, puu ei halkeillut. Ajoituksesta ei ole tietoa, ruuhia valmistettiin kivikaudelta keskiajalle. Tämä ruuhi ei ole kivikaudelta vaan myöhemmältä ajalta, koska se on hyvin kookas. Ruuhun löysi porilainen johtaja Kalervo Lahtinen pienestä Haukijärvestä Kokemäen ja Kullaan rajalla, Kullaan puolelta. Ruuhun pituus n. 5 metriä, alkuperäinen leveys mahdollisesti 40 cm, keskeltä haljennut. Toista puolta ei etsiskelystä huolimatta löytynyt. Haukijärvi on suon reunustama lampi. Vesi oli poikkeuksellisen matalalla, ja näkyviin oli ilmestynyt suuria kantoja, hirsii ja lankkuja, sekä puurakennelmia, joita arveltiin entisten laitureiden jäänteiksi. Ruuhun puolikas siirrettiin Kokemäen museoon 5.9.1955. (lapussa numero 2327, joka on väärä)

KOKEMÄEN MUSEON ESIHISTORIALLISET ESINEET VITRIINEISSÄ

Mia Lempiäinen 2004

KIVIKAUSI (vasen vitriini)

Vitriinin ylähylly, vasen, edestä taakse

nro 553

Vasarakirveskulttuurin eli nuorakeraamisen kulttuurin (3200-2000 eKr) vene- eli vasarakives. Esine tyypillinen kulttuurille; nimitys johtuu vasaramaisesta hamarasta, muodon perusteella niitä sanotaan myös venekirveiksi. Kirvestyyppin esimerkkinä olleet eurooppalaiset metallista valmistetut kirveet. Suomessa metallista ei vielä osattu kirveitä valmistaa, joten sama malli kopioitiin kiveen. Toisella lappeella näkyvä valinsauma on kopioitu metallikirveistä. Käyttö seremoniallinen, ei varsinainen työkalu. Ajoittuu kulttuurin alkupuolelle.

nro 552

Vasarakirveskulttuurin venekirves. Muotoilu on kehittyneempää kuin nro 553, ja siten myös nuorempi. Nyt näkyvillä reiän ympärillä hulpio. Kirveen sanotaan edustavan suomalaista muotoilua, kun nro 553 on vielä keskieuropalaisen mallin mukaan tehty.

nro 2405

Karkeatekoinen kiviesine, mahdollisesti nuija. Ongelmallinen esineryhmä, valmistettu huonosta, helposti lohkeavasta materiaalista, käyttö kirveenä epätodennäköinen. Mahdollisesti käyttö nuijana hylkeen/kuuttien pyynnissä. Käyttöaika kivikaudelta rautakauteen.

Ylähylly, keskellä, edestä taakse

nro 554

Yksinkertainen reikäkirves, Kiukaisten kulttuuri (2300-1500 ekr) – pronssikausi (1500-500 ekr). Kirveestä lohjennut pala kärjestä. Käyttö työkirveenä. Pehmeämmästä kivilajista valmistetut kirveet ovat olleet ilmeisesti maanmuokkausvälineitä; Kiukaisten kulttuurin aikaan maata viljeltiin jo hieman.

nro 932

Hiottu, päihin kapeneva kivikirves, katkelma. Katkennut reiän kohdalta. Kivikausi.

nro 2315

Karkeatekoinen kiviesine. Luettelossa lukee kivitaltta, muodoltaan ei vastaa talttoja, esine suippenee molemmista päistä kapeaksi. Esineestä mahdollisesti ensin yritetty valmistaa keihäänkärkeä, myöhemmin koverrettu karkea reikä keskelle. Reiän halkaisija vain 7 mm, ei voitu varttaa tukevasti. Käyttö mahdollisesti maanmuokkausvälineenä tai verkon painona? Ajoitus kivikausi-rautakausi.

Ylähyllä, oikea, kivikirveiden tai -talttojen ryhmä 8 kpl, joista yksi suurikokoinen

nro 2283

Suurikokoinen kivikirves tai -taltta. Valmistettu diabaasista, tyypillinen satakuntalainen kivilaji, jota käytetty usein työkalujen valmistuksessa esihistoriallisella ajalla. Poikkileikkaukseltaan nelisivuinen ja hieman epäsymmetrinen terä. Reiättömien kirveiden ja tasatalttojen terät ovat yleensä niin samanlaisia, ettei ole mahdollista sanoa, kummassa tarkoituksessa niitä on käytetty. Koko on hyvä mittari; suuria ja painavia on yleensä käytetty kirveinä, pieniä ja keveitä talttoina. Kirveen terä laskee toiselta puolelta jyrkemmin, terä ei siis sijaitse kirveen keskilinjalla. Tästä syystä kirvestä kutsutaan poikkiteräiseksi kirveeksi. Kirves on asetettu varteen nähden poikittain; työkalu on muistuttanut kuokkaa. Työkalua on käytetty suurten puunrunkojen veistämiseen ja kovertamiseen.

nrot 555, 2109, 2225, 4209, 2277, 2223, 5943

Kivitalttoja, kivikausi.

Keskihyllä, takarivi sekä eturivin kolme pientä talttaa oikealla

nrot 2873, 933 (tasatalttoja) nrot 2872, 931, 4218, 2867, 2250, 4217, 559 (kourutalttoja)

4208 (pieni kourutaltta), 2256, 934 (pieniä tasatalttoja)

Taltat ovat tasa- tai kouruteräisiä. Isompia talttoja on voitu varttaa kirveen tavoin, mutta suurinta osaa on työnnetty käsivoimin tai taltan hamaraa on lyöty puisella nuijalla. Talttoja löytyy kivikauden asuinpaikoilta usein ja runsaasti; niitä on tarvittu lähes kaikissa arjen askareissa; puun työstöön ja kovertamiseen tai vuolemiseen sekä esineiden viimeistelyyn, eläinten nahkojen nylkemisessä, nahkojen kaapimisessa ja leikkaamisessa, ruuanlaitossa jne.

Keskihyllä, eturivi vasemmalta oikealle

nro 2866

Reikäkirveen katkelma, kirves katkennut reiän kohdalta, myöhemmän toiminnan johdosta. Kaunis hionta, terän lappeet nousevat symmetrisesti ja ennen katkeamiskohtaa näkyvissä ”olat”. Mahdollisesti pronssikauden reikäkirves (ks. Suomen historia 1, Unto Salo, s. 152).

nro 2330=4231

Kivikirveen katkelma. Oikoteräinen kirves, lappeet symmetriset. Löytynyt Ylistaron kylästä läheltä Kravin ja Sonnilanjoen yhtymäkohtaa.

nrot 4192

Laakea hioinkivi, hiekkakiveä. Kiviesineiden viimeistely tapahtui hiomalla. Laakakiven keskiosa on kulunut loivaksi sileäpohjaiseksi syvennykseksi. Hiominen on tapahtunut kuljettamalla esinettä pitkin laakakiven pintaa kiertävällä liikkeellä, vettä ja hiekkaa apuna käyttäen.

nro 4226

Käsihioin, jonka toisessa päässä urat johon kierretty nyöri ympärille. Hiointa kannettu mukana. Käytetty kivitaltojen ja –nuolenkärkien ym. teroitukseen.

nrot 4088, 4236, 4221

Käsihioinkiviä. Yhdessä nähtävillä pyöreä jälki, yritetty porata reikä kantohihnaa varten.

Alahylly vasemmalla takana

nrot 4219, 2057, 2009, 4193, 5944

Verkonpainoja. Yhdessä tuohta katteena. Luettelokorttien mukaan tuohikateinen kivi on löydetty Kravinkankaalta, joka on Kokemäen tunnetuimpia kivikauden asuinpaikkoja. Ajoitus epävarma, Suomesta tunnetaan tuohipäällysteisiä verkkopainoja kivikaudelta. Tarkempien löytötietojen puuttuessa ei voi sanoa, onko paino Kraviojan kivikautiseen asutukseen liittyvä tai myöhempi, jopa historialliseen aikaan ulottuva.

nrot 2129 ja 2271 (*verkonpainojen edessä*)

Siimanpainoja sädekiviliuskeesta. Painoissa siima on kiinnitetty painon päässä olevaan reikään tai uraan. Yleisiä kivikauden löytöpaikoilla.

Alahylly keskellä

nrot 2467, 4190, 4223, 4243:1, 4243:2, 4243:3

Piinuolenkärkiä. Kiukaisten kulttuuri. Yksi nuolenkärjistä tasakantainen, muut rombinmuotoisia (vinoneliö).

nrot 4191 ja 2870 (*edessä*)

Liuskeesta valmistettuja painoja, saatettu käyttää myös langan kehräämisessä, värttinänpainona.

nro 4228 (*laatikossa*)

Meripihkarengas, murentunut palasiksi. Löytynyt Pispán kivikautiselta asuinpaikalta.

nrot 4211, 4233, 5948:1, 5949

Kampakeraamisia saviastian paloja. Selkeät kampaleimapainanteet. Tyypillinen kivikauden asuinpaikoilta. Tumma pala astian reunasta.

nrot 4235 (4 kpl), 4225 (3 kpl)

Kivilaji-iskoksia; piitä. Syntyneet piiesineiden valmistuksessa. Yleisiä kivikauden asuinpaikoilla.

nrot 4224 (4 kpl)

Kvartsi-iskoksia. Yleisiä kivikauden asuinpaikoilla.

RAUTAKAUSI (oikea vitriini)

Ylähylly, vasen rivi

nrot 4282, 4275, 4285, 5950, 5951, 4280

6 kpl

Rautaesineen katkelmia. Rautakausi.

Ylähylly, toinen rivi vasemmalta

nrot 4287, 4288, 4271, 5952, 4251, 4290, 4253

7 kpl

Rautaesineen katkelmia. Rautakausi.

Ylähylly, toinen rivi oikealta

3 kpl

nro 4273 iso, paksu rautarengas, mahdollisesti hevosen kuolaimen osa. Kansainvaellusaika.

nro 4250 pieni ohut rautarengas, sormus?

nro 4286 rautainen niitti, veneestä. Kanta suorakaiteen muotoinen, toinen puoli katkennut. Piikkiosa ehjä.

Ylähylly, oikealla, takarivi

nrot 5953, 4284, 5954, 5955

4 kpl

Rautaesineen katkelmia. Rautakausi.

Ylähylly, oikealla, edessä

nro 4256

Keihäänkärjen katkelma

nro 2238

Rautainen väkipuukko. Ajoitus rautakausi.

Keskihylly vasemmalta alkaen

nro 4255

Paistinvartaan kannatin

nro 4254

Hevosen valjaan osa? Rautaa. Kansainvaellusaika.

nro 4262

Pertuska, tikari. Keskiaika

nro 5946

Keihäänkärki, rautaa. Varsiputkellinen keihäänkärki, jossa varsi pitkä, terä jalehdet lyhyet. Varren alapään sivuilla näkyvillä niitin reiät. Niittien avulla keihäänkärki kiinnitetty puiseen varteen. Keltaista maalia lukuunottamatta hyväkuntoinen. Ajoitus kansainvaellusaika 400-600 jkr.

nro 559

Putkellinen keihäänkärki, kärki katkennut. Rautaa. Kansainvaellusaika 400-600 jkr.

nro 2869

Lyhyt ja kapealehtinen ruotokeihäänkärki, rautaa. Ajoitus merovinkiaika 600-800 jkr.

Keskihylly, toinen rivi oikealta

nro 5945

Kapea silmälinen kirves, jossa pitkät sivulapheet ja lyhyt terä. Kirveen putkiosa pahoin korrotoitunut. Ajoitus kansainvaellus-merovinkiaika.

nro 4277

Kaareva veitsi tai pieni sirppi. Rautaa. Kärjestä katkennut pieni pala, muuten hyväkuntoinen Kansainvaellus-merovinkiaika.

nro 5947

Kaareva veitsi tai sirppi. Kärkiosa ehjä, mutta pahoin kulunut. Varsiosa katkennut. Kansainvaellus-merovinkiaika.

Keskihylly, oikea rivi

Pieniä veitsiä 8 kpl.

(kaikki luetteloitu, mutta numero epäselvä)

Keskihylly, oikealla

nro epäselvä

Pinsetin puolikas. Rautakausi.

Alahylly

nro 2071

Avoin pronssinen rannerengas, päältä kupera ja keskilinjalla kulkee harja. Päihin kohti voimakkaasti kapeneva. Koristeaiheena ristikkokuvio, sekä ristikoiden välissä häränsilmäkuvioita. Keskiharjanteen poikki kulkee keskellä sekä molemmissa päissä poikittaiset nauhat, jotka koristettu pistekuvioin. Molemmat päät katkenneet, toisessa päässä ollut mahdollisesti lenkki ja toisessa koukku. Ajoitus; kansainvaellus –merovinkiaika (400-600 / 600-800 jkr).

nro 4229

Pronssinen kupurasolki. Koristeena neljä nuppia soljen ulkokehällä ja neljä nuppia keskellä olevan reiän ympärillä. Solki hieman kulunut ja vaurioitunut, neula puuttuu, neulakota on. Merovinkiaika.

nro 5604

Pieni rullapäinen hevosenkenkäsolkki, pronssia. Käytetty hameen tai paidan suuaukon sulkimena. Ehjä.

nro 703?? nro epäselvä

Suuri rullapäinen hevosenkenkäsolkki, pronssia. Ehjä.

nro 4238

Pronssinen nuppipäisen hevosenkenkäsöljen puolikas.

nro 5948:2-5

Suuria kampakeraamisia astianpaloja 4 kpl. Koristeena kampaleimoja ja kuoppapainanteita.

nro 2600

Keihäänkärki, vartettu museossa. (*seinän vieressä*)

Rahavitriinit

Tiia Kortelainen 2004

- vasemmanpuoleinen vitriini (setelit)

1. (ylä)rivi: 1 rupla, 1898, Venäjä; 1 000 ruplaa, 1917, Venäjä; 1 000 ruplaa, 1919, Venäjä; 3 ruplaa, 1934, Neuvostoliitto; 1 rupla, 1919, Neuvostoliitto

2. rivi: 5 ruplaa, 1938, Neuvostoliitto; 3 ruplaa, 1938, Neuvostoliitto; 1 rupla, 1938, Neuvostoliitto; 2 ruplaa, 1919, Neuvostoliitto

3. rivi: 2 markkaa, 12.8.1914, Saksa; 5 markkaa, 1.8.1917, Saksa; 50 markkaa, 24.6.1919, Saksa; 10 markkaa, 1.2.1920, Saksa; 100 markkaa, 1.11.1920, Saksa

4. rivi: 100 markkaa, 15.9.1922, Saksa; 100 markkaa (25.9.1922), päälle painettu 2 milj. markkaa, Saksa (kaupunki: Stadt Kiel?); 5 000 markkaa, 2.12.1922, Saksa; 100 000 markkaa, 1.2.1923, Saksa

5. rivi: 10 milj. markkaa, 25.7.1923, Saksa; 1 milj. markkaa, 9.8.1923, Saksa(kaupunki: Stadt Kiel?); 20 000 markkaa, 20.2.1923, Saksa

6. rivi: 1 markka, 1919, Viro; 5 markkaa, 1886, Suomi; 100 markkaa, 1898, Suomi; 10 markkaa, 1898, Suomi; 1 markka, 1915, Suomi

- oikeanpuoleinen vitriini (setelit ja kolikot)

1.(ylä)rivi: 50 markkaa, 1918, Suomi; 20 markkaa, 1918, Suomi; 5 markkaa, 1918, Suomi; 50 penniä, 1918, Suomi; 100 markkaa, 1918, Vaasan Osake Pankki, Suomi

2. rivi: 1 000 markkaa, 1922, Suomi; 100 markkaa, 1922, Suomi; 50 markkaa, 1923, Suomi; 20 markkaa, 1939, Suomi; 10 markkaa, 1939, Suomi

3. rivi (kolikot): Suomi: 10 penniä, 1921; 10 penniä, 1921, kolikossa luodin? reikä; 1 penni, 1920; 20 markkaa, 1934; 30 markkaa, 1930; 25 penniä, 1929; 5 penniä, 1934; 50 penniä ("hopeinen"),

vuosi?; 50 penniä, 1943; 10 penniä, 1941; 10 penniä ("hopeinen"), 1943; 5 penniä, 1941; 5 markkaa, 1951; 1 markka ("hopeinen"), 1951; 1 markka, 1951; 50 markkaa, 1952; 20 markkaa, 1953; 10 markkaa, 1953; 5 markkaa, 1953; 1 markka, 1952; 1 markka, 1964; 20 penniä, 1963; 10 penniä, 1963; 5 penniä, 1971; 1 penni ("alumiini"), 1972; 1 penni, 1965; kolikko, jossa lukee "raitiotie ja omnibus osakeyhtiö helsingissä"; numeroitu: 942, taksvärkkimerkki?, Köyliön saari, talvipäivä

4. rivi: Victoria Regina to Hanover, 1837, Englanti?; 1 penni, 1881, Englanti; ½ penniä, 1870, Englanti; ½ dime, 1854, USA; 1 sentti, 1906, USA; 5 senttiä, 1898, Ranska; 200 reita(rey), 1901(MCMI), Brasilia; 5 grammaa?, 1870, Espanja/ Portugal?; 10 drakhmaa?, 1882, Kreikka; 5 senttiä, 1931, Viro; kolikko: London... kulunut, ei saa selvää.

5. rivi: 5 penniä, 1859, Saksa; 10 penniä, 1876, Saksa; 2 penniä, 1875, Saksa; 1 penni, 1896, Saksa; 5 penniä, 1905, Saksa; kolikko, jossa lenkki: koru?, Saksan vaakuna; 1 groschen, 1927, Itävalta?; 10 hundredstel gutschrifts marke, 1923, Hollanti?; 2 ruplaa?, 1899, Venäjän vallan aikainen?; 1 rupla?, 1893, Venäjän vallan aikainen

6. rivi: Venäjä: 4 kopeekkaa, 1762; 5? kopeekkaa, 1771; 1 kopeekka?, 1788; 2 kopeekkaa, 1797, πI (Pietari I?); 5 kopeekkaa, 1803; 2 kopeekkaa, 1802; 2 kopeekkaa, 1814; 5 kopeekkaa, 1835; 3 kopeekkaa, 1842, Nikolai I; 2 kopeekkaa, 1841, Nikolai I; 1 kopeekka, 1840, ½ kopeekkaa, 1840, Nikolai I; Nikolai I; 20 (osa?) kopeekkaa, 1840; 1 kopeekka, 1851; 3 kopeekkaa, 1859; deneska, 1852; 2 kopeekkaa, 1886; 1 kopeekkaa, 1903; 15 (osa?) kopeekkaa, 1915; 2 (osa?) kopeekkaa, 1915

7. rivi: Ruotsi: ½ (s)killinki, 1799; ¼ killinki, 1799; 1 killinki, 1802, GA IV(GA neljäs); numeroitu: 2130, ½ killinki, 1803, GA IV; ¼ killinki, vuosi?, GA IV; 1/12 killinki, 1805, GA IV; 1 killinki, 1827, C XIV(Kaarle neljästoista?); ½ killinki, 1821, C XVI; ¼ killinki, 1828, C XVI; kaksi epämääräistä kolikkoa, näyttävät Ruotsalaisilta; 1/3 killinki (banco), 1850; 1 killinki, 1856, F VII(F seitsemäs); riipus: löytöretken muistoksi, Fritjof Nansen, polar expedition, 1890 –luku, Ruotsi/Tanska/Norja?; kasa kolikoita, ainakin osa on killinkejä, yhteensä 29kpl

8. rivi: Ruotsi: ¼ äyriä, 1636?, CRS; numeroitu: 1157, ? äyri, 1677; ? äyri, 16??; 1/6 äyriä, 1687, GRS; ? äyri, 17??; ½ äyriä, 1721, F.R.S.; ? äyri, 1724, F.R.S.; 1 äyri, 1725; 1 äyri, vuosi?; 1 äyri, 1744; 1? äyri, 1751, AF; 2 äyriä, 1759, CAF?; 1 äyri, 1769, AFRS; 5 äyriä, 1864, Carl XV (viidestoista); 2 äyriä, 1861, C XV; 1 äyri, 1864, C XV; 25? äyriä, 1880; 5 äyriä, 1898; 2 äyriä, 1882; 1 äyri, 1889; 2 äyriä, 1899, C IX (yhdeksäs); 1 äyri, 1891; 10 äyriä?, 1917; Ruotsin markka, 1608???